

LUCEAFĂRUL

Ănăl VII Nr. 1-2.

Sibiu, 15 Ian. 1908.

SUMARUL.

Octavian Goga . . . Poezie.
C. Sandu-Aldea . . . Pe drumul Bărăganului.
Elena Farago . . . Scrisoare (poezie).
Al. Ciara Adaceri aminte.
* * * Din popor (poezie).
Ioan Ciocărlan Inimă de mamă (năvelă).
I. U. Sorica Sonete.

O. de Cozmatza Scrisori din Paris.
G. C. Ionescu Dela țară.
Cronica: Anul nou în viața literară.
Drama românească. „Die Karpathen”. Regele-poet Oscar II al Suediei. Rectificare. —
Poșta administrației.

Ilustrațiuni: Cottet: Pescari în port. O. Spaethe: Pictorial Luchian. Luchian: Păstor cu oi.
Luchian: Peisajia. Cottet: Dolia. Caricaturistal Iser în atelierul său. Iser: O bucareșteancă. Cottet:
Dolia. Cottet: Dolia. Cottet: Oarbă. Ch. Cottet de Ed. Steichen. Regele-poet Oscar II al Suediei.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul”, Sibiu (Nagyszeben).

AVIZ.

A apărut în edit. revistei noastre, cu colaborarea: I. Al. Brătescu-Voinești, Mihail Sadoveanu, O. Goga, Maria Cunțan, I. Bassarabescu și A. Tăslăuanu,

A. O. Maior:

„Biblioteca Copiilor și a Tinerimii“.

Vol. III.

Acest volum, alcătuit și îngrijit de redactorul revistei noastre Oct. C. Tăslăuanu, conține foarte frumoase ilustrațiuni; este unul dintre cele mai reușite, având, pe lângă un cuprins educativ și recreativ, și o valoare literară și artistică. Ca oricine să și-l poată procura cu ușurință, formatul e mai mic ca la primele 2 vol. iar prețul numai 1 cor. în Austro-Ungaria și Lei 1.30 în România și străinătate.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Cu colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, I. Al. Bassarabescu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borgia, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

POEZIE.

Tu Doamne, tu stăpânul peste fire,
Ce din curata stelelor lumină
Dai lumilor de veci orânduire;
Ce într'o clip' a milei tale sfinte
Și sorții mele scris-ai o menire:
Ce 'nfrișat e darul tău părinte!

Pleoapelor tu nu le-ai dat hodină,
Nici sufletului mută 'mpăciuire,
Nici minții mele somnul fără vină!

În noaptea grea când bolta 'nfiorată
Cu junghiu de aur își străpunge sânul,
Când codru-și vede fala 'ngenunchiată
Și umilit se zbuicumă bătrânul,
Când trăznete potrivnice se 'ncaier
Și creștelele brazilor despică:
Eu în văzduhuri deslușesc un vaier,
Cum din adânc spre mine se ridică,
Gemând prelung la poarta mea stăpâne!

Simt fărâmată 'n urlete păgâne
Nemărginita lumilor durere,
Cum vine 'n zborul aripilor grele
De-mi zguduie zăvorul și mă cere!
Strivită simt în matca ei părinte
Cum se frământă chinuita minte,
Cum gânduri vin în clipele acele
Și se prăval' în pacea nopții mele
Ca bulgări grei în groapa 'ntunecată!..

În zori de zi, în umeda răcoare,
Când fața plânsă florile-și înclină
În alintarea razelor de soare,
Robit de 'ntâia zare de lumină,
Drumeț grăbit și fără de hodină,
Simt sufletul de drumu-i cum se găta.

Descătușat din pacea lui aleargă,
Ca vulturul în goană 'nviforată,
Pământu 'ntreg cu 'ntinderea lui largă
El a purces sălbatic să-l străbata,
Căutând în drum sămințele durerii..

Prin valul firii fără de repaos
Ca un vâsleaș aprins își taie cale,
Își scaldă ochii 'n râul larg de jale,
El totul vede, toate le ascultă...
Unde-i plânssoarea zărilor mai multă
El își rotește aripile sale.

Târziu, când geana zărilor senine
Se 'nchide lin și soarele pe munte
Își culcă chipul roșu de rușine,
Pe-a stelelor strălucitoare punte,
Drumeț înfrânt cobori și tu la mine,
Povara grea abia mi-te mai ține.

Din pravul sur al zilei chinuite
Cules în prada zborului sălbatic,
Din al durerii chiot furtunatic,
Din zimbete de buze ofilite,
Din tulburări de patimi și ispite:
În trudă grea când tâmpla 'nfierbântată
Se zbuicumă zăgazul să și-l frângă,
În biata minte greu cutremurată
Sămânța ta tresare-atunci, stăpâne,
Și tu-mi răasai, senină și curată,
Strălucitor un strop de apă vie
Ce-mi luminează 'n negura nătângă,
Tu tainică și sfântă Poezie!

Octavian Goga.

Pe drumul Bărganului

(Fragment¹⁾)

Logofătul Stoian eră băiat de hergheligi. După ce sfârșise cinci clase primare în satul lui, tatăl său îl băgă slugă la un băcan din Călărași, dar el nu stătù nici două luni la stăpân ci se întoarse acasă.

O vară întreagă nu se deslipt de lângă Ion Hergheligi. Goniă călare până obosiă, apoi se trântia în iarba înaltă, cu mâinile pe după cap, cu ochii pe jumătate închiși.

Iar într'o bună zi a plecat. Vreme de câte-va luni de zile a umblat haimană cine știe pe unde. Și după ce s'a săturat de pribegie, a venit în satul lui și s'a tocmit la curtea boierului la care slujia și tatăl său.

Trei ani trecură ca trei zile și flăcăul hergheligiului câștigă în acest timp deplina încredere a stăpânului.

Dar într'o zi se află că peste noapte pierise un cal. Toate întrebările, toate bătăile, toate cercetările rămaseră zădarnice. La vre-o două săptămâni mai pieriră doi cai, doi noateni din cei mai frumoși. Boerul aproape să-și piarză mințile de năcaz. Făcù socoteala lui Ion Hergheligi și-l goni — după optsprezece ani de slujbă — cu cuvintele:

— Pleacă, porc bătrân!

Pe feciorul lui însă, pe Stoian îl opri.

Nu trecù însă mult la mijloc și alți doi cai pieriră. Stăpânul hergheliei rămase fără glas câteva clipe la auzul acestei vești. Chemă apoi toți argații din curte și-i bătu cu funia udă. Mai pe sub seară îi luă cu vorbă bună și îi cinși cu câte-un pahar de rachiu. A doua zi iar le trase o toană de bătae. Apoi stîrui să i se dea un jandarm, îmbrăcat țărănește, pe care îl ținea prin curte spre a-i raportă tot ce se petrece. Nu i-a folosit însă mult nici vicleșugul acesta căci la vre-o două săptămâni pieriră patru cai într'o noapte.

În cele din urmă boierul înțelese că greșală mare a făcut, gonind pe Ion Hergheligiul care-l slujise cu credință atât amar de vreme și într'o zi îl chemă la curte:

— Bre Ioane, mi se fură caii pe un cap. În

tine mi-e toată nădejdea. Dacă-mi dai în mână pe hoț te dăruiesc și eu cu o iapă tânără cu mînz. Ce zici? Te legi?

— De, boerule! De legat, nu mă leg, pentru că vorba Românului: cu hoțul să nu te pui. Dar să știi că Ion Hergheligi nu doarme.

Boerul îl bătu pe umeri.

— Bine, voinicule! Așa mi-te vreau!

Vreme de câteva luni n'a mai pierit nici un cal. Dar Ion Hergheligi umblă tot posomorit, căci vedeă că nu mai vine prilejul să fie dăruit de stăpân cu o iapă cu mînz.

Într'o noapte însă tot a pus mîna pe hoț. În noaptea aceea Stoian se dusese în sat să aducă primenele pentru a doua zi și Ion rămăsese singur. Când trecù ca la vre-un ceas după cântatul de-al doilea al cocoșilor, un lătrat de câine îi isbi auzul. Hergheligiul se trase binisor lângă un cal și se lipi de el. Lătratul de câine conțeni deodată. Eși la marginea hergheliei și se lungi la pămînt, privind înaintea lui. Apoi se tări până la cai: văzuse o umbră înaintînd spre el. Strânse măciuca de corn în mână și așteptă... Un fâșiit ușor prin iarbă... Dar eră atât de ușor încât ar fi crezut că e o adiere de vînt. Cîteva clipe nu mai auzi nimic. Dar când întoarse ușor capul spre stînga, o mogâldeață neagră se desluși în întunec. Hergheligiul se rupse de unde eră și izbi cu măciuca. Cel lovit căzù mototol la pămînt și oftă:

— Mă mâncași fript, taică!

Hergheligiul rămase încerenit, cu gura căscată. Abia după cîtva timp ingenunchie lângă cel izbit și întrebă încet:

— Tu ești, Stoiene?

Dar nu primì nici un răspuns. Se pipăi la brâu și scoase scăpărătoarele. La lumina scînteilor el desluși chipul lui Stoian. Într'un târziu auzi un oftat slab și după aceea:

— Taică, sù nu mă spui boerului.

A doua zi boierul află din chiar gura lui Ion Hergheligi că peste noapte niște hoți încercaseră să fure cai, dar el și cu Stoian i-au simțit și-au pus mîna pe unul din ei. O măciucă hoțescă a izbit însă pe Stoian drept în frunte, l'a culcat la pămînt și astfel hoții au scăpat.

¹⁾ Din volumul ce va apărea zilele acestea.

La vre-o două săptămâni boerul auzi iar că cercaseră hoții încăodată, dar că n'au cutezat să se apropie de herghelie, pentrucă au auzit două focuri de pușcă.

Și de-atunci n'a mai pierit nici un cal din herghelia boierească iar Ion, deși n'a putut pune mâna pe hoț și-a primit darul fâgăduit.

Dar Stoian a rămas cu semnul de rană drept în mijlocul frunții.

căci calul »furgăsit« de el azi aici, eră vândut în trei-patru zile la zece poște depărtare.

Când a venit el pe moșia boerului Răsmiriță, hanul dela trei movile eră ținut tot de Cristea Mocanu. Câtva timp s'au avut foarte bine amândoi. Hangiul fusese vagmistru în regimentul 3 de artilerie din Brăila. Iși povestiră unul altuia întâmplări hazlii din armată, se întrebau de semnale și râdeau când unul din ei

Cottet: Pescari în port.

Când i-a venit vremea să fie luat la oaste, a stărui să-l treacă la călărași. În trei ani de zile s'a făcut vagmistru iar după ce s'a liberat, s'a dus ca îngrijitor pe moșia comandantului de excadron din care făcuse parte. Dar după un an plecă, luând cu el și un cal pe care-l »mărită« repede-repede. Vreme de câțiva ani a schimbat apoi mai mulți stăpâni până se aciua în cele din urmă la boerul Răsmiriță unde-i mergea bine.

Când și când mai încălecă pe câte-un cal strein și se pierdeă cu el în depărtările Bărăganului. Avea desigur tovarășii lui logofătul Stoian,

nu-și mai aminteă »adăpoiul« ori »stingereea cu rezervă«.

Li plăcea logofătului hanul dela trei movile, căci îl chemau acolo ochii hangiței. Dar dela o vreme hangiul băgă de seamă că logofătul îi calcă prea des pragul și nu prea plătește. Și într'o zi, când logofătul vroia să plece, el îl apucă de piept, prefăcându-se că glumește:

— Dar datoria când mi-o plătești vericule?

Logofătul se zmânci și se trase un pas îndărăt:

— Ce datorie?

Și eră atât venin în privirile lui, încât hangiul înțelese că a făcut șotia.

— Datoria pe beutură? — întrebă logofătul. Am să vând un cal și să ți-o plătesc.

Și la câteva zile după aceasta, Suru hangiului pieri... dar logofătul nu mai veni să-și plătească datoria.

Ci într'o zi pică la han tocmai când nu era hangiu acolo și ceru de băut. Iana îi dete. El bea și vorbea. — Vorbiă fără șir: ba că lui i-ar plăcea să aibă o nevestuică așa ca Iana, ba că hangiu e sanchiu, ba că a prins vite streine la pășune... Și dupăce bău câteva oale cu vin, începă a cântă... cântecul lui, pe care-l făcuse el cu un țigan, la o nuntă... Și deodată se oprî din cântec și sări în picioare.

— Iano!

Hangița răspuse înfiorată:

— Ce-i?

— Iano! o strigă a douăoară logofătul...

Ea nu mai răspuse și Stoian crezută că poate îndrăzni și mai mult.

— Să nu m'atingi! — răcni ea, galbenă de frică și se dete îndărăt câțiva pași.

Dar logofătul năvăli spre ea. Atunci hangița îl izbi furioasă cu pumnii în față și el se oprî ca trăznit, buimăcitu de rușine și de furie. O clipă două fu gata să tăbăre pe ea. Dar se oprî: se apropiău niște care de han... El se dete lângă hangița, scrâșnî din dinți și-i spuse:

— Te-aș putea ucide pe loc năpărcă înveninată, dar nu teucid... Nici dator nu-ți rămân!

Și vreme de câteva luni n'a mai dat logofătul pe la han deși dragostea lui cătră hangița îl împingea în fiecare zi într'acolo... Dar dela un timp nu mai pută răbdă și se abătă pe la han. Atunci ceru hangiuului chiria pe un an. Dar Mocanu n'avea bani de zvrălit și l'a tot amănat până a pus mâna pe Mitrea Cazacu, cu sosirea căruia la han se începe această povestire...

Nu i-a trebuit mult logofătului spre a vedea ce fel de »marfă« e acest Cazacu. Infățișarea lui de om viclean, răspunsurile în doi perî pe cari îndrăzneă să le dea cu atâta nepăsare, lui, logofătului, dovediau că flăcăul acesta e plămădit din aluatul hoților.

Cel dintâi gând ce trecu prin mintea logofătului, fu să se slujească de acest pui de hoț, spre a se scăpa de hangiu. De aceea îl cheamă să hoțiască amândoi. Dar n'a stat nici două săptămâni împreună căci nu se puteau înțelege. Logofătul vrea să »lucreze« repede și fără

multă socoteală. Cazacu cerea viclenie. Cel dintâi bea din zi în zi tot mai mult, se îmbătă repede și amenință atunci cu jaf și omor; cel de-al doilea eră tainic și adăne ca un puț de pe Bărăgan.

S'a despărțit deci jurând că nu se vor vinde nici odată unul pe altul și Mitrea Cazacu se întoarse la han în noaptea aceea tristă de Noemvrie când hangița, singură în tot hanul, leșinase de frică.

În acest timp patima logofătului pentru Iana hangița creștea cum creșe apele primăvara. Toate gândurile-lui erau atrase de ea, cum sunt atrase firișoarele de pilitură de fer de cătră un magnet. Și îngemănată cu această patimă creștea ura lui împotriva hangiuului. El ar fi dorit să auză într'o bună dimineată că hangiuul a murit sau a fost ucis peste noapte și că Iana a rămas singură. Și din zi în zi dorința vrășmașe de a se scăpa de Cristea Mocanu săpă tot mai adânc făgaș în sufletul lui. Glasuri necunoscute se ridicau în mintea lui, îndemnându-l la omor. Spre a-se »întări«, el se îmbătă în fiecare zi și pornia apoi călare pe câmp. I-se părea că chipul hangiței plutește în nelămuritul depărtărilor mohorite de toamnă și el gonja după ea spre a o ajunge, spre a o arunca în sa și spre a fugi cu ea »în lume.«

Mai apoi începă a pândi drumul hangiuului, stând ascuns în porumburi cu pușca încărcată. Dar hangiuul plecă acuma foarte rar dela han.

În cele din urmă începă a da târcoale hanului noaptea. Hangiuul trebuia surprins, fie în han, fie când eșia prin curte. O lovitură bună de cuțit și s'a sfârșit cu el. Dar nu se pută apropia de han nici la o zvrălitură de băț căci câinii îl simțeau. Și mai în totdeauna, când se dădeau câinii, o detunătură de pușcă vestiă pe logofăt că hanul e păzit. Și cu cât creșteau greutățile ce i-se puneau în cale, cu atât mai mult se îndărgia logofătul.

În timp de trei săptămâni isbuti să înblânzească toți câinii. Cel mai greu pas eră făcut. Putea acum să intre în curtea hanului, să asculte pe la ferestre, să se ascunză prin grajd.

Noaptea eră întunecoasă și rece. O bură subțire se cernea prin întunec. Logofătul mergea greu, alunecând mai la fiecare pas. O lumină mică însemnă locul hanului în întunec. El se apropiă și văzută că lumina e în cărciumă.

— Ori că are mușterii ori că a adormit cu capul pe masă! — se gândi logofătul.

— Mușterii nu poate să aibă — urmă el a se gândi — pentrucă e târziu și drumurile sunt rele. Va fi dormind și atunci nu-mi mai scapă.

Veni până la ușă și o cercă: eră descuiată. El o crepă nițel și se uită înlăuntru: hangiuul dormea cu coatele pe masă.

— E al meu de-acum! — șopti logofătul și strânse prăselele cuțitului.

Dar nu intră deocamdată.

Stătutu afară în ploaia rece cam cât ai trage o brazdă de plug și ascultă cu cea mai mare băgare de seamă zgomotele nopții. Nu se simția nimic...

... Deschise binișor ușa și se strecură înlăuntru. Trebuia să ajungă până la hangiu fără a-l deșteptă, dar trebuia mai întâiu să stingă lampa. Se apropi de ea, o stinse și cărciuana se întunecă deodată ca un mormânt. Logofătul trase cuțitul și stătutu câteva clipe spre a-și mai obișnui ochii cu întunecul și spre a vedea de nu se deșteaptă hangiuul. Acesta însă dormia înainte fără a bănuși că în curând cuțitul logofătului îl va adormi de veci...

Dintre cei dela han numai Mitrea Cazacu simțise că logofătul Stoian înlănzise căinii dar nu spuse nimic. El cunoștea de multă vreme patima logofătului pentru aceea pe care o iubiă

și el și ori-de-câte-ori găsiă prilej el ațăță această dragoste nenorocită, știind că odată cu ea crește și ura logofătului împotriva hangiuului.

— O femeie ca stăpâna ți-ar trebui D-tale, logofete. Dar n'au unii noroc de femeie!

El își aducea aminte de când umblau amândoi prin Bărăgan, că Stoian avea uneori porniri

copilărești. Așă bunăoară, luând un franc într'o mână și strângând amândouă mâinile, întrebă:

— În care mână-i francul!

Și dacă Mitrea ghicea, el se bucură ca un copil. Alte-ori îl vedea cum biciuia din mers tufe de alior sau alte buruieni. Și dacă s'ar fi apropiat atunci de logofăt, l-ar fi auzit șoptind:

— De-oi nimeri dintr'odată buruiana asta, mă scap de hangiu.

Cazacu știă dar foarte bine ce gânduri au făcut pe logofăt să îmlânziască dulăii cari păziau hanul și nu s'ar fi mirat de

loc să afle într'o bună dimineață că hangiuul a fost ucis peste noapte. Mai mult încă: el se întrebă de ce tot întârzie logofătul?

... În seara aceea se culcă de vreme și adormi foarte repede. Se deșteptă prin puterea nopții și fără multă șovăire porni spre han. Visase că erau hoți înlăuntru și acum, deșteptat, lucrul nu i-se părea cu neputință: își aducea aminte că hangiuul, ca adesea-ori în vremea din urmă, adormise pe masă.

O. Spaethe: Pictorul Luchian.

El se apropiie deci de ușa din față a cărciumei și o zgdui cu putere. Ușa era descuiată. Un fier roșu îi trecu prin inimă și un gând îi fulgeră prin minte:

— Ne-au prădat hoții.

O clipă-două ținu ușa crăpată, neînfrâșnind să intre. Apoi intră. Dar atunci cine va se năpusti să iasă din prăvălie, îl izbi cu putere la o parte și se șterse în întunec ca o bălucă...

Logofătul Stoian fu prins chiar a doua zi și adus de doi jandarmi la hanul dela trei movile, unde sosiră pe la ciasurile zece și substitutul de procuror însoțit de judecătorul de instrucție. Aceștia chemară la o parte pe hangița și pe Cazacu și îi descusură vreme de un cias. Din spusele lor, urmă că hangiul adormise de cu seară în prăvălie, cum obișnuia adesea-ori dela un timp încoace și că strigase odată: »săriți cu mă omoară«. Când au alergat ei în prăvălie, hangiul își da sufletul. Doar atât le-a șoptit: »m'a ucis nelegiuitul!« Dar despre care nelegiuit a vorbit el, aceasta n'o puteau spune ei. Foarte bănuelile lor cădeau asupra logofătului care umblă de mult după hangița, dar ei adăogau că n'ar putea jură pe sfânta cruce că el ar fi ucigașul. Totuș cuțitul plin de sânge ce s'a găsit în prăvălie era al logofătului. Mitrea Cazacu mai spuse însă că el a simțit de vre-o două-ori noaptea pe logofăt dând târcoale hanului, fără a fi lătrat de câni, ceea-ce însemnă că el îmblânzise câinii.

Oamenii stăpânirii poruncise să se aducă în-lăuntru logofătul. Acesta era galben ca turta de ceară și avea ochii turburi ca de nebun. În fața lui, cei doi oameni ai dreptății, hangița și cu Mitrea Cazacu, îi astupau vederile. Cu fruntea încrețită, cu buzele puțin deschise, logofătul Stoian așteptă să fie întrebat:

— Cum te chiamă? — începù substitutul.

— Stoian Ion Hergheligiu — răspunse logofătul cu glasul slab.

— Vino mai aproape și vorbește mai tare!

Substitutul făcu un paș îndărăt și logofătul se apropiie de el. Buzele îi erau vinete ca plumbul și gura uscată.

— Vino mai aproape! — zise a doua-oară substitutul. În acelaș timp toți câți stăteau în fața lui se traseră la o parte și logofătul Stoian

se pomeni deodată lângă cadavrul hangiului. Un fior neînțeles îl făcu să dărdăie din toate mădu-larele.

— Cine-i ăsta? — îl întreabă substitutul.

— Cristea Mocanu? — șopti logofătul.

— De ce l-ai ucis?

Logofătul zgâi niște ochi de om speriat și vrù să răspundă ceva dar nu putù. I-se legase limba 'n gură.

— De ce l-ai ucis? — întreabă a doua-oară substitutul.

— Nu l-am ucis eu! — îngână logofătul.

— De ce tremuri așa?

— Mă prind frigurile!

— Dar ăsta ce-i? — îl întreabă substitutul arătându-i cuțitul lui, al logofătului, plin de sânge.

Logofătul tăcu.

— Il cunoști?

— Da!

— Al cui e?

— Al meu.

— Cu cuțitu-ăsta ai ucis pe hangiu?

— Nu l-am ucis eu!

— Il va nier jusqu'à la fin! — zise judecătorul de instrucție către substitut.

— Attendez! — răspunse acesta și urmă:

— Ascultă, logofete! Nu mai tăgădui, că va fi mai rău. Mai bine mărturisește-ne drept cum l-ai ucis.

— Nu l-am ucis eu!

— Bine! Va să zică nu vrei să mărturisești...

Dar ia spune-ne dacă ți-ai aduci aminte să fi amenințat vre-odată pe hangiu.

— Nu mai țiu minte, dar se poate să fi făcut așa ceva fiind beat.

Logofătul Stoian era mulțumit de chipul cum răspunsesese. Își ridică ochii în sus și privirea lui întâlni pe aceea a lui Cazacu. Ochii logofătului întreabau.

— M'ai vândut?

Ochii lui Cazacu sclipeau ca doi tăciuni:

— Nu!

— Astănoapte ce-ai căutat aici? — întreabă substitutul, arătând cuțitul logofătului.

Acesta vrù întâi să tăgăduiască, dar la vederea cuțitului se zăpăci cu totul și nu putù răspunde nimic.

— Ai vrut să spui ceva hangiului, nu e așa?

— îl întreabă substitutul.

— Da!.. Adecă nu!

— Ai vrut să spui ceva hangiului și poate și hangitei, hai?

Iana își plecă privirile în pământ iar logofătul vedeă unde vrea să-l aducă omul dreptății.

— Când ai venit la han astănoapte?

— De vreme.

— Cam pe când?

— Să tot fi fost ciasurile nouă.

— Ei și ce-ai făcut? Spune!

— Ce să fac?... Nimic.

Logofătul nu mai putea vorbi. Ceru un păhar de apă pe care-l beu pe nerăsuflate.

— Ai mai venit vreodată noaptea la han?

— Nu!

— Niciodată?

— Niciodată!

— De ce?

— Ce eră să caut?

— Dar cării când i-ai îmblânzit? Ziua? Logofătul tresări. I-se părea că-l strânge un laț de gât. El duse mâna la gât ca spre a rupe lațul acela nevăzut ce-i curmă răsuflarea. Se uită la substitut, apoi la judecătorul de instrucție, apoi la hangița și la Mitrea Cazacu. Și parcă vedeă scris în ochii lor: »Ce mai umbli să mai scapi, logofete? Nu vezi că ești prins?« El simțea cum se învârtește locul sub el și cum i-se infige în suflet ca un fier roșu întrebarea cea grea: de ce l-ai ucis? Cu fiecă clipă întrebarea aceasta îi răsună mai tare în auz și el nu mai știă dacă i-a mai repetat-o oamenii dreptății sau dacă i-o repetă numai mintea lui amestită. Dar întrebarea aceasta nu trebuia să rămâie fără răspuns... El răspunse deci, tare:

— Nu l-am ucis eu!

— Nu te-am întrebat eu asta. Te-am întrebat când ai îmblânzit cării?

Logofătul își duse mâna la cap ca un om care vrea să-și aducă aminte de ceva. Apoi își ridică ochii înspre substitut. Tot sângele îi pierise din față și eră îngrozitor de văzut. La un pas de el, în mâna substitutului eră cuțitul. El se uită țintă câteva clipe spre mâna care-l ținea. Apoi, ca și cum i-ar fi fost teamă ca nu cumva privirea lui să fi lăsat vre-o urmă pe care s'o găsească ochii substitutului, el își pironi ochii în altă parte câteva clipe. Dar ochii omului stăpânirii văzuseră destul de lămurit ce gând plutea în privirea dintâie a logofătului.

— Hai, spune cum l-ai ucis! — zise substitutul.

— Nu l-am ucis eu! — răspunse tresărind logofătul.

— Ocna te mânâncă, nemernicule — zise substitutul.

— Domnule procuror, — zise logofătul — doi ochi am. Să-mi plesniască aci pe loc, dacă l-am ucis eu.

Și eră atâta sbucnire de sinceritate în toată ființa logofătului, încât oamenii dreptății se priviră făcuți câteva clipe și acelaș gând le trecu prin minte: »mare canalie!«

Logofătul nu înțelese bine însă privirile ce și le aruncară cei doi ai stăpânirii. El crezუ că acele două priviri și-au spus: »poate n'o fi el ucigașul« și zise:

— Ce aș fi avut eu cu el ca să-l omor?!

— Eră ceva! — răspunse substitutul.

— Ce? — întrebă repede logofătul.

— Eră hangița!

Logofătul ameți. El își aminti că îndată ce au ajuns la han, cei doi oameni ai dreptății, au luat la o parte pe Mitrea Cazacu și pe hangița și i-au întrebat aproape un cias de vreme. Așa dar ei știu că el, logofătul, umblă de mult după hangița, știu că amenințase pe hangiu, că îmblânzise cării, știu că venise în noaptea trecută la han și vedeau acum cuțitul plin de sângele hangiului. Știau tot, tot, tot. Atunci pentru ce-l chinuiau așa? Și logofătul Stoian nu mai răspunse nimic.

Abia la judecată, după ce procurorul a înfierat cum s'a priceput mai bine pe acest »monstru« logofătul Stoian a spus următoarele:

»Purtam de multă vreme Sâmbetele hangiului căci îmi eră dragă hangița și vream să mă scap de el. L-am pândit adeseori dar nu l-am găbit niciodată. Am început să viu noaptea la han dar nu mă puteam apropia din pricina cânilor. Atunci m'am căznit vre-o două săptămâni și i-am îmblânzit. De aici încolo veniam noaptea la han ca la mine acasă și spionam pe hangiu. Dela o vreme am băgat de seamă că luase obiceiul de a dormi cu capul pe masă, în prăvălie. În noaptea aceea când m'am dus să-l omor așa l-am găsit: dormind cu capul pe masă și cu o lampă mică lângă el.

Ușa dela prăvălie eră descuiată, dar închisă. Am deschis-o încet și m'am strecurat înăuntru. M'am apropiat de hangiu binișor și am stîns

lampa. Apoi am stat câteva clipe spre a-mi obișnui ochii cu întunecul și am scos cuțitul spre a izbi. Dar în clipa aceea mi-a fulgerat prin minte că ar fi mai bine să încui ușa prăvăliei. Lăsaui cuțitul pe colțul mesei unde se află hangiul și mă dusei cât putui de încet să încui ușa. Dar n'am apucat să ajung până la ea și auzii cum o zguduie cineva de afară. Am înlemnit. Mă dădui după ușa și mă lipii de pereți. Simții cum se deschide ușa și auzii cum intră cineva înăuntru.

Atunci mă zvârlii de unde eram, dădui peste

cineva, îl izbii cu putere la o parte și scăpai afară. Departe de han, când m'am oprit să mai răsuflu și să ascult, mi-am adus aminte că am lăsat cuțitul pe masă. Eră să mă întorc să-l iau, dar mi-a fost frică...

Atât vă pot spune eu... Mai mult nu știu nimic la sufletul meu.

Dar spusele acestea părură juraților o minciună ticluită în arest și logofătul Stoian fu condamnat la muncă silnică pe viață »pentru omor cu premeditare«.

C. Sandu-Aldea.

SCRISOARE.

Iar nu ți-am scris de mult...

Stau câte-odată seara, și singură-mi ascult
Un gând care mă ceartă, și altul care-mi spune
Că și tăcerea-i una din multele piezi bune,
Ce stau în preajma celor ce se 'nțeleg... Și-apoi,
Așa a vrut pe semne și soarta, de 'ntre noi
A pus atâta cale...

Și... ce să-ți spun acum?... mă uif și eu cum trec
Asupra-mi nopți, și zile, și gânduri ce-și petrec,
De-o bună vreme 'noace, prin voia sorții și rui,
Fără să fie seama de-i alb ori negru firul. —

... Și, precum vezi, trăesc

Citind o carte 'n care doar ochii mei citesc. —
De oi sfârși-o astăzi, ori mâni, ori niciodată,
Nu mă întreb, — cum nu știu, de-o fi adevărată
Ori e o născocire de gând fără temeii,
Povestea asta scrisă doar pentru ochii mei...
Și n'o fi gând nici zimbet, nici lacrimă de milă,
Ce s'o opri cu vrere pe-o anumită filă
Mai mult decât pe alta...

Acuma să nu crezi

Că nu sunt împăcată cu viața mea, — dar vezi
Că printre-acela căror durerea le ia birul
Sunt frunți pe cari atâta de-adânc a fost pus mirul
Durerilor ascunse, — și-atât de-adânc au fost
Brăzdate de 'ndoială, că nu-și mai cată rost
Și nu-și mai cer izbândă nici unui dor, — ci toate
Le lasă 'n voia sorții...

Îmi vei răspunde, poate,

Că 'nțelepciunea asta, o poți găsi la toți
Ce și-au visat izbânda, și s'au trezit iloți...

Nu, nici altcând, nici astăzi, eu nu pot fi aceea
Ce vrea s'aprindă focul și-o sperie scânteaia, —
Cum nu poți fi ilotul ingenușiat de-acel
Ce-a fost mai tare 'n luptă, ori poate, mai mișel.

Dar când te uifii cu ochii la mâinile străine,
Care dărâmă zidul ce-a fost clădit de tine
Cu-atâta sfântă râvnă, că ți-ai fost pus în el
Și sufletul, și gândul, și 'ntregul vieții țel, —
Când vezi cum vin, și sfarmă, și nărue cu ură,
Ce-ai fost clădit cu-atâta cucernică măsură,
Pentru că li se pare că 'n stratu cel dintâi
Ai pus o cărămidă cam știrbă 'n căpătâi
Și 'n stratu cel din mijloc o alta ce le pare
Că-i prinsă 'n tencuială ceva, ceva, mai tare
Decât sunt celelalte

... Dar, ce să le mai spun?...

Firește că sunt clipe în care stai nebul
Și sunt de bună seamă și clipe 'n care par'că
Simți că te-apasă 'n creștet ceva, ce vrea să-ți stoarcă
De veci, orice putere de-a mai legă un gând...

Și-apoi... încet cu 'nctul vine și vremea, când
Ajungi în starea 'n care mă vei găsi pe mine
Din începutul acestei scrisori... Și... ți-e mai bine!...

Elena Farago.

Aduceri aminte.

VI.

Câțiva băieți mai mărișori, după ce se șopotiseră câteva zile, îmi împărtășiră, că au de gând să meargă la »Baia Buhii».

Mă uitam nedumerit la ei, vedeam cum ochii lor scapără de scânteia îndrănelii, simțiam și eu fiorul dulce al unei aventuri voinicești...

— Și unde e Baia Buhii?

— Acolo, sub Știurt! Din grădina noastră să vede.

Ne-am urcat în vârful grădinii, să vedem Știurtul.

Îl vedeam doar zilnic, dar nimeni nu-mi pomenise încă despre baia părăsită dela poalele lui.

— Uite acolo... vezi?... ceva negru... e intrarea la baie... Dedesupt sunt apoi două căldări mari, pline cu galbini, dar oamenii nu cutează să se apropie, că zice că umblă pe-acolo dracu...

Priviam țință într'acolo, fără să pot deosebi ceva. Un fior de groază îmi trecu dealungul trupului, când auzii pomenind de Necuratul.

— Și vouă nu vi-i frică.

— Nu, răspuse cel mai în vârstă. Eu am fost odată singur pe-acolo și am intrat în baie... sunt așa două lespezi mari de peatră rostogolite peste niște căldări... Zău, am văzut și o căldare... E așa, arămie, afumată la fund... Mâne după amiazi mergem...

Cum n'aveam cu cine mă n'ntelege, mă gândiam să vorbesc deseară cu sluga Gherasim. În el mă puteam încrede și în lucruri de aceste mai gingașe, ce nu le puteam împărtăși părinților. De tata purtam mare frică, iar mama m'ar fi înspăimântat de bună seamă cu povestiri grozave.

Singur baciul Gherasim îmi putea fi sfetnic în daraveruri de aceste mai intime.

Seara, când Gherasim mă desculță lângă vatră, încep eu, așa pe departe.

— Gherasime!

— Ce-i, domnișorul?

— Știi unde-i Baia Buhii?

— Vai de mine, domnișorul, nu mai vorbi de aia, că-i baia lui Batăl-crucea.

— Nu-i adevărat... să vezi că mâne m'oi duce acolo și oi veni cu buzunarele pline de galbini...

— Apoi singur vrei să mergi?

— Ba nu, că mergem trei înși.

— Hm, hm... d'apoi dacă o ști domnul?

— Că nu știe... numai d-tale ți-am spus.

Gherasim se scărpină în ceafă și punându-și un cărbune în pipă, încep să-mi povestească:

— Acolo e lucru necurat, știu eu... În vrăjbi, când oamenii nu aveau unde-și ascunde scumpeturile, zice-că s'au dus într'o noapte doi stăpâni, cu două slugi să-și ascundă bogăția în pământ... Două căldări mari pline cu galbini... Le-au ascuns într'o groapă, săpată la rădăcina unui fag. Când colo, mai târziu, să mai vadă de ele, ia banii, dacă ai de unde. Nu mai erau nici căldări, nici galbeni. Le inghițise pământul... Adecă le inghițise necuratul, că bag-seamă el îi mai mare peste banii ascunși în pământ. Cum umblau stăpânii năcăjiți, știricind în dreapta și în stânga după aurul lor, iaca aud într'o sară, că băieșii dela Baia-Buhii au dat peste două căldări tocmai în gura băii. Că pe atunci lucrau și acolo băieși ca la alte băi. Au cercat ei să ridice căldările, că erau întoarse cu fundul în sus, dar n'au putut... Și pe când se căzniau ei să le urniască, iată Batăl-Crucea iese de sub o căldare, scuiplând flăcări și peatră-pucioasă... Au rupt-o la fugă bieții oameni, de le sfârâiau calcăile. Când să meargă în ziua cealaltă la baie, mai intră dacă ai pe unde. Satana ingrămădisese două stânci deasupra intrării, de nu mai eră chip să răzbați. Când s'au pus să le urniască din loc, auziau sbierate și țipete, încât n'a mai cutezat nimeni să s'apropie pe-acolo... Și așa, baia a rămas pustie și comoara a rămas în mâna dracului...

Ascultam înfiorat, simțind cum în aceaș vreme, mi-se trezește dorul de a vedea cu ochii această minune, despre care până acum nu auzisem nimic. *

A doua zi, urcam cu cealaltii doi tovarăși ai mei coasta piezișă a Știurtului. Agonisiserăm, așa pe apucate, și câte ceva de ale mâncării, căci eră cel dintâi drum mai lung, ce-l făceam în viață.

În revărsarea mângăitoare a soarelui de Main, urcam găfâind coasta muntelui, sprijinindu-ne în bețe și mergând câte-odată chiar în brânci...

Ce bucurie a fost, când ne-am văzut la culmea Știurțului!

Jos de tot albiau căsuțele Abrudului, turnurile scânteiau în soare, și abia după ele ne puteam îndreptă încotro sunt lăcașurile noastre.

Vulcanul și Detunata stăpâneau înălțimile în dreapta și în stânga, iar în fața noastră, Muntele-mare, pe care se întrevedeau încă pălcuri de zăpadă, se întindea măiestros de asupra Câmpenilor, învăluit în culoarea verde-albastră a brădetului.

Coborîm.

Și chiar la poala Știurțului, ne desfacem merindea, să îmbucăm ceva.

Ca să ne incredințăm că nu ne e frică, ne-am așezat chiar lângă Baia Bubii.

— Să îmbucăm ceva, pe urmă intrăm în baie!

Soarele se aplecă spre asfințit deasupra Vulcanului.

Ne luăm inima în dinți, ne facem cruce și intrăm în gura băii.

Două pietre mari, povărnite una peste alta ne strămtoriau drumul.

Aprindem un chibrit, să vedem mai bine.

Și, am văzut ori ni-s'a năzărit numai, de desuptul pietrilor licăria arama unei căldări răsturnate.

— Ați văzut? — întreabă cel mai mare dintre noi. Ați văzut căldarea, uite, acolo...

Dă să aprindă al doilea chibrit, și, — iarăși am auzit, ori ni-s'a năzărit numai — deslușim un pocnet, apoi un altul și pe urmă un urlet ca de câne...

Într'o clipă ne-am pomenit afară, alergând în goană nebună înspre oraș.

Nu-mi aduc aminte cât a durat fuga aceasta, dar drumul a fost fără îndoială neasămănat mai scurt la reîntoarcere, de cum a fost la plecarea.

Stăm noi ce stăm să ne mai odihnim și o luăm apoi tupilându-ne, către casă.

Eră chiar vremea cinii.

Mă strecurasem pe neobservate în culină și, la întrebările mamei, încurcai ceva.

Vedeam eu bine, că nu-mi dă crezământ, dar se prefăcea că-mi crede, ca să nu prea lungim vorba, să ajungă în urechea tatii.

La cină, tata mă privia bănuitor. Prea eram bun și tăcut și lucru nu-i venia la socoteală.

— Văd eu bine, că iară ai făcut ceva...

Dar mama îl îmbună, spunând că am fost bun toată după-amiaza, și că m'am jucat tot în curtea școalei...

Singur lui Gherasim i-am spus taina când mă desbrică:

— D'apoi ce-i cu galbinii, domnișorule?

Eu tăceam, frânt de oboseală.

— Fosta-ți la baie?

— Fost.

Sluga avu un zimbet răutăcios.

— Da' când vă mai duceți?

— Niciodată!

Am adormit ca un buștean, fără să-mi fi făcut măcar rugăciunile.

Și iată că Bată-l Crucea, călare pe cele două căldări cu galbini, mă goniă cu un bici eu sfărouri de foc... Eu alergam în ruptul capului și Necuratul se aținea pe urma mea, în zăruțul metalic al galbinilor ce se scuturau în căldări... La o răspântie mă strămtori și își întinse înspre mine mâna lui hădoasă, cu ghiară de fiară.

M'am pomenit tipând.

Și mama a venit la mine, m'a luat pe urmă în patul ei, când a văzut că tremuram de spaimă și mi-a spus cu blândețe, când îi destăinuisem, ce visasem:

— Vezi ce pătești, dacă nu te rogi seara!

(Va urma.)

Al. Ciura.

Din popor.

Ta te duci, bădiță, daci
Pe sub fagi și pe sub nuci!
Da-te, zău, dar iară vină
Nu mă lăsă ici străină

Ca pe-o floare în grădină;
Dar nici floarea nu-i străină
Și ea are-o rădăcină...
Vino, zău, bădiță, vină!

Inimă de mamă.

(Fine).

VI.

În zborul ei fără popas, toamna trecuse repede, iar spre plaiurile Mândreștilor s'abătuse suflarea de ghiață a iernii bătrâne.

Pe dealuri, de-asupra în podgorii, în locul veseliei tomnatice, în locul chiotelor și-a râsului vesel, stăpâneă acum pacea adâncă. Podoaba verde a crângurilor se topise în sărutări arzătoare de brumă, cântăreții osteniți apucase zborul pribegiei; iar crămile stăteau triste cu ușile zăvorite, jelind după dusele podoabe, în preajma cărora încolțise atâtea iubiri, de rostul cărora nu știau spune nime acum.

Dar în serile acelea lungi, de toamnă târzie, liniștea dealurilor tot trăsăreă din când în când de chiotele cari zburau de pe coastă, de ici de colo din prajma căsuțelor cari adăposteau feciori și fete în șezători, ori de răsbuynitul de tunăturilor de puști, care făcea să răsune valea până departe, vestind logodne și nunți pe cale de jucat.

Și-acum toți ai satului aveau bună credință că în serile senine și calde ale verii trecute, se plămădise multe iubiri prin tainicile ascunzături de verdeață, acum țineau socoteală de-a fir-apăr să vadă de se potrivește răbojul toamnei cu cel al verii ispititoare.

Până atunci se făcuse câteva nunți, dar pe cât arătau socotelile, mai erau multe de pus la cale de-acolo înainte; și cum în anul acela căștelele erau scurte, părea că pe vale prea rar s'aude glasul de pistoale.

Grija cea mare însă pe care o purtau, eră ceea ce nunții Voicului.... Flăcăii țineau să joace mai degrabă la nunta vătavului drag de până atunci, fetele să vadă ce mândră din hora lor aveă să fie noră Bogdăniței; iar cei părinți, cari tot trăgeau nădejdea încuscriei cu Radu Potecă, ori cu Zamfira Răzășului, să-și ia grija și să pețească, ori s'aștepte pețitori din altă parte.

Dar din preajma celor două case graiul vestitor de pistoale nu se auzea...; ba dinpotrivă, fusese atâtea nunți la rând, la cari Voicu și Dochita Radului nici nu s'arătase...

Că ceva trebuia să fi fost la mijloc, nu se mai indoia nimeni, dar satul eră nerăbdător să

știe tot și astfel, din vorbă în vorbă, ziua pe uliți, ori sărbătorile la nunți; seara pe la șezători, la erismă, în preajma beuturii, sau la biserică, în fața celor sante, se șopteau multe, ba chiar multe de tot...

Se vorbeă de pildă, cu mult temeiu, că nu trebuie să mai aștepte nimeni ca să joace degrabă la nunta Voicului, căci Bogdănița eră foc pe-ai casei Radului; și cum să nu fi fost biata femeie, când Sultana lui Potecă a umblat numai cu farmeci până i-a scos din minți bună-tatea de flăcău?

Alții dinpotrivă, puneau jurământ pe ce aveau mai scump că Radu și cu Sultana lui nici nu voiau să li-se pomenească de încuscrire cu Zamfira Răzășului.

Se părea însă că nici o pricină nici alta nu eră; ori mai bine erau amândouă, căci știeau mai bine alții cum cele două case steteau la cănite. Așa și trebuia să fie, își dădeau atunci cu părerea și cei cari în adevăr ar fi dorit să nu fie astfel, pentruca dintre tinerii pentru care eră atâta vrajbă, să poată prinde unii ginere, iar alți noră pe plac.

Dar planurile periau repede; săreau alții cu vorba și spuneau că mânia cuserilor n'aveă să țină mult, căci fata Radului fugise după feciorul Bogdăniței și nunta tot eră să se facă...

.... Ba nici așa n'aveă să fie, căci fusese ochi cari văzuse toate aevea: Voicu furase fata și fugise cu ea peste deal în satul vecin, la o soră a Bogdăniței, de unde și unii și alții se găteau să-i aducă cu alai de să le meargă vestea....

Mare le-a fos însă mirarea tuturor, când de »O videnie« la nunta care se jucă în sat, se pomeniră cu toată polatia celor care până atunci la dăduse atâta de vorbă.

După mult zbucium și alergătură cu cheltuială de vorbe și risipă de lacrimi, logodna fusese sorocită pentru ziua aceea, o zi caldă și senină și cu un soare cum rar se întâmplă să lumineze pe așa vreme; iar leica Sultana care aveă credințele ei, acum eră bucuosă, cel puțin de-atăta, de vremea dăruită de sus, în care ea vedeă un semn de noroc pentru Dochita ei, care trebuia să lege începutul căsniciei tocmai atunci.

Încă de dimineată cu chipul senin și guralivă, cum rar se întâmplă să fie, a vorbit cu dulce tuturor, până și lui badea Radu, și de bun înțeles cu Voicu și cusera de peste vale, au hotărât ca schimbul inelelor să-l facă mai pe sară, iar până atunci să se ducă cu »băeții« la nunta din sat...

Știa bine că vorbele toate, cari ajunseser până la urechile ei, nu făcuseră numai ocolul satului, ci trecuseră și peste dealuri în vecini;

Și astfel în căsuța bătrână, pe scăunașul din fața oglinzii, Dochîța, cu obraz rumen și cu privirea furată de cîneștie ce visuri, stetea așa cuminte, lăsându-se în voia »măicuței«, care în ziua aceea avînd singură toată grija gătelei, începuse mai întîi cu împletitul cosiței...

Părul bogat și negru ca noaptea, desprins din inelul de lănișoară roșie, se resfiră o clipă căzînd ca o undă de întuneric de jur împrejurul trupului tînăr. Prins apoi între degetele

Luchian: Păstor cu țoi.

și de aceea ținea să arete gurilor rele și inimilor pizmașe cum casa ei eră casă și că pe Dochîța, fata ei cea frumoasă, o mărită cu cinste ca și pe celelalte toate....

Dar pentrucă fata Radului nu putea să plece la o nuntă, ca la orice horă de rînd, și mai ales atunci în ceasul logodnei, Dochîța trebuia gătită, cum altă fată să nu fi fost vreodată. Și pentru așa lucru de podoabă îi venise de sprijin leichii Sultanei fetele și nurorele toate..., dar ea n'a îngăduit nimănui vre-o mână ori vorbă de ajutor....

Știa că făurește cea de pe urmă găteală de fată mare și de aceea ținea să vadă de-o ajută ori nu dragostea să-și împodobească odorul așa cum îl văzuse deatâteaori în visul ei de mamă duioasă.

mamei și despărțit ca prin farmec în șuvițe strălucitoare ca mătasa, se încheagă în două găte împletite în șase, cum numai Sultana Radului știa să împletească; iar când cununile de păr au fost gata, cu sfîrcurile prinse în roșul firului de mătase, păstrată anume la icoane, mâinele cele cu grijă le-a potrivit deasupra frunții și le-a împodobit așa de frumos cu cele câteva flori de dumitrițe albe, încât toate surorile cari până atunci privise tăcute, se plecară și o sărutară pe frunte hiritizîndu-o să trăiască....

Sultana n'a 'zis nimic.... S'a depărtat numai o clipă, și-a privit odorul cu ochi galeși, umeziți de lacrimi iar în urmă apropiindu-se i-a sărutat fruntea și ochii, dar mai ales ochii cei vinoțați.

Dela cosiță au trecut apoi la îmbrăcatul straelor.

Nici aici n'a îngăduit leica Sultana ca să s'a-mestece cariva... Săreă cu gura câte o fică dându-și părerea cum pe Dochița ar prinde-o de minune cutare fotă, alergă o noră să desprindă de pe culmea cu strae anume prigi-toare ce își inchipuia că-i stă soacrei la inimă, dar nu nimereă nici una, căci fota cea mândră cu care trebuia să fie Dochița mireasă, numai măicuța o știea unde-i. A scos-o din fundul lăzii și-apoi prinzând-o împrejurul fetei în în-cingătoare de bete alese se dă iar la o parte,

mână și cu un cojocel înflorit în cealaltă s'a-propie de Dochița pentruca să i le potrivească de iznoavă, căci de câțiva ani, de când ieșise gata înflorite din mâna celui cojocar, nu le mai îmbrăcase — fiind doar sorocite anume pentru ziua de logodnă și cea de nuntă...!

De mândre, nu mai aveau cum fi straele acelea; dar se cunoșteau că fusese croite cu câțiva ani mai innainte...

Meșterul nu bănuise cât aveă să crească fata de voinică și-acum, pieptărașul mai ales, nu se

☞ Luchian: Peisagiu.

și-o privește de jur împrejur să vadă cum îi șade fota aceea bătută numai în fir și altițe.

În valuri argintii strălucitoare de-ți luau ochii, straiul prindea trupul suptirel de jur împrejur ca o apă scântietoare.

— Doamne, măicuțo, meșteră a fost și mâna aceea care a știut izvodi așa lucru, luară vorbă unele din fetele și nurorile mai în vârstă, în vreme ce s'alipeau lângă Sultana pentruca să privească spre fată cu aceiași ochi de dragoste.

— Mare, mare meșteră o fi fost cea cu izvodul străiului, da ia luați sama că pe cea care a făurit mijlocelul ista, de să-l frângi într'o mână, tot n'a întrecut-o, grăiră nevestele celelalte mai tinere grăbindu-se să încingă cu brațele mijlocul fetei și s'o învârtească așa în semn de dragoste.

— Meșteră, maică, și una și alta... șopti Sultana încet în vreme ce cu un pieptăraș într'o

puteă împacă cu sâniți cei tineri, cari nu îngăduiau iilor să s'apropie la încheet...

— Dar cu atât mai bine maică, să grăbiră tovarășele din jur să ia vorbă, văzând pe mană neimpăcată... Pieptărașul desfăcut puțintel are s'arate tuturor cămeșa cea mândră cu altițe, iar cojocul i-o ședeă și mai frumos așa prins numai între umeri...

— Fie ș'asa, îngână Sultana în cele din urmă, cercând să-și prindă fata dintr'o singură privire de sus până jos... Dar cum Dochița stătea gătelei și nu prea, căci, tot mereu se întorcea să-și arunce privirea spre ușă, Sultana abiă atunci luase de samă că în pragul ușei deschise, răzimat cu umărul de ușor stătea Voicu și privia cu ochi dulci, cu ochi arzători, cum mama soacră îi împodobiă mireasa lui cea frumoasă.

O clipă, mama stătută așa cu ochii mari de-

schîși ca de-o grijă venită pe neașteptate și privi nedumerită când la fata care stetea dreaptă și frumoasă fără să zică o vorbă, când spre flăcăul din prag care cu toată privirea lui dulce și zimbetul de pe buze, totuș părea că-i spune... că odorul acela, de acum înaintea eră al lui, și numai al lui...

nimic. Ba chiar dinpotrivă, am să te chem să intri, să vii colea lângă Dochîța mamei. Și zicînd se duse drept spre Voicu, care după ce pășise pragul stetea pironit locului nedumerit, oarecum. Sultana îl apucă însă de mână, îndemnînd, cu graiu abia tremurat și înecat de plînsul abia stăpînit...

Cottet: Doliu.

O spaimă i se strecurase, ca fulgerul prin tot trupul și în vreme ce inima i se bătea cu putere deschise gura să strige străinului cu ochi lacomi să fugă, să plece din fața Dochîței care eră numai a ei... Dar spaima de-o clipă se stinse într'un oftat adînc, ușurător par'că, și-atunci ochii i se domoliră, iar glasul tremură:

— Și-mi pîndești la ușă ca un... hoț... Doamne, nu știu cum îmi venise...; eră să-ți spun să pleci, să-ți spun că nu-ți mai dau fata..., dar acum uite m'am muet... , nu mai pot zice

— Vino colea, Voicule, apropiete lângă fata mamei cea frumoasă; iar după ce-l așeză alături de Dochîța, biruită de năvala unui zbucium cu lacrimi neostoite... se lasă pe pat acoperindu-și fața cu mâinele...

Nevestele din preajmă rămaseră o clipă însă nedumerite, iar apoi trecură împrejurul mamei cercînd să găsească fieștecare cuvîntul cel mai potrivit pentru împăcare...

În vremea aceasta Dochîța, fata mamei, se țînă o clipă, stînd dreaptă și privind în neștire

Caricaturistul Iser în atelierul său.

cu ochii mari și umeziți de lacrimi, dar înecând-o fără veste un plâns, ascunse fața în mâni în vreme ce capul și-l pleacă ușor pe umărul flăcăului. Voicu îi prinde atunci mijlocul, și cu vorbe pline de dragoste caută s'o liniștească.

Dar cum furtunile acestea de obicei trec repede, Sultana se ridică și făcându-și loc printre fete și nurori se 'ndreaptă spre tineri grăind cu dulce în glasul ei abia potolită:

— Las' maică, voi nu luați în samă... Așa sunt eu... plâng degrabă. Curg lacrimile, bată-le, de voe bună ca și de năcaz... și-acum de dragul vostru uite nu m'am putut stăpâni...; dar voi nu luați în samă...

Cum însă lacrimile steteau să-i înnece iar glasul, întinse mâinile amândouă și apropiindu-se de tineri, îi îmbrățișă sărutându-i pe amândoi.

Împrejur, nevestele toate râd cu ochii în lacrimi, iar din prag Radu și cu Zamfira Răzășului privesc cu sufletele mute par'că de o dulce înduioșare părintească.

Și-acuma, când toate neamurile vechi și nouă plecase spre nunta care se jucă în tăpșanul obișnuit al horei, înaintea tuturor mergeau singuri Voicu și Dochita. Ținându-se de mână, pășiau cu spor la drum în vreme ce graiul lor scăpat mai mult pe șoptite se înecă în râsul mângăietor al dragostei.

După, ei la oarecare depărtare, veneau soarele, încunjurate de neamuri și dintr'o parte și alta, iar în urma tuturor, Radu cu căciula adusă așa pe-o sprinceană, cu cojocul între

umeri și cu mâinile amândouă înfipte în brâu — ca întotdeauna când eră mulțămit de rânduiala treburilor puse la cale, — pășia rar și apăsător aruncându-și privirea când înainte spre »băeți«, cum le zicea el tinerilor, când împrejur la gineri și feciori, cărora le răspundea abia când și când în cuvinte scurte și apăsate...

Poenița aceea bătătorită de pe tăpșanul din fața bisericii unde se jucă de obiceiu hora satului și unde acuma fusese scoasă nunta la care se duceau toți ai Radului, eră depărțitor în susul satului și alteori când

leica Sultana trebuia să se ducă cu fata până acolo la horă, i se părea că nu mai ajunge și se miră cum de nu se mai găsea și alt loc mai la mijlocul văii, unde să s'adune tinerii la joc. Și i-se părea tăpșanul urât și nepotrivit, nu atât poate din pricina depărțirii cât din aceea că eră chiar în poarta popii...; iar preteasa, cum ridicase tocmai atunci fată mare, eră prea înțepată la vorbă și prea-și credea fată mândra satului... Acum însă măcar că nunta se jucă în poenița cea cu pricina, totuș Sultana Radului a mers

Iser: O bucureșteancă.

bucuroasă, căci voia să iese în lume, voia să se infigă în ochii tuturor, dar mai ales în ai preotesei și să le spună, așa din privire, că tot ce vorbise pe socoteala lor fusese numai născociri...

Când au ajuns, nunta eră în temeiu... Tăpșantul, altădată destul de larg pentru hora cea micușoară a satului; acum stătea să nu mai încapă lumea adunată la nunta care avusese noroc de ziua aceea caldă și senină. Hora mare sporită cu feciori și fete chiar și de prin

cului, și-a dat repede cu gândul ce trebuia să facă. Lăsară tinerii să se prindă în hora săltăreată care tocmai atunci părea să se fi încins, în vreme ce ea și cu toate neamurile tovarășe se opriră în gura văii, la marginea jocului.

Singur Radu și cu unu din ginerii mai în vârstă, au cutezat să răzbată până dincolo. Au aruncat câteva glume potrivite spre auzul flăcăilor cari purtau horă pe aproape și-atunci două mâni se ridică în sus și cei doi șăgalnici se strecoară

Cottet: Doliu.

satele vecine, își întindea jocul în sus, până sub gardul cel streșinit al bisericeii, iar la vale spre gărlă până în malul apărat de sălcile desfrunzite, cari-și plângeau crângile despletite până la pământ. Intr'o singură parte numai, spre porțile cele cu cerdac ale popii, abia de mai rămăsese puținul loc, dar și acela eră prins de lumea în vrâstă care privia tineretul din joc, cum și de puzderia mărunță de copii, cari nu mai avusese loc în vârful gardurilor ori printre crengile copacilor din preajmă, pe unde tovarășii lor cei mai îndrăzneți stăteau acățați ca niște paseri uriașe. Sultana, care dintr'o singură aruncătură de ochi prinsese toată așezarea jo-

binșor în largul cuprins al jocului. Aci se opresc o clipă, privesc cu dulce spre tinerii dragi ai casei și-apoi cu pași rari și cumpăniți se îndreaptă spre cealaltă parte a horei unde cu alte glume șoptite cam în taină, li se deschide iar drumul în cale.

Românii noștri mulțămesc printr'un junghet de răs prietenos, și-apoi ies de s'așează printre tovarășii de vârstă cari îi primesc bucuroși făcând roată împrejurul lor, hiritizându-i după obicei, să le trăiască tinerii. Radu mulțămeste într'o parte, mulțămeste în alta, mai scapă și câte-o vorbă așa din când în când spre părintele ca să nu zică e'ar fi ceva la mijloc între

ei, dar ochii nu-i s'abat decât spre ai lui cei dragi din horă, ori cei rămași dincolo în marginea din gura văii.

Simția cum în sufletul lui de tată, năvăleau fel de fel de gânduri. Și-ar fi vrut să-i fie înțelese așa numai din graiul cel mut dar săgețator al privirilor... Și a fost înțeles și de unii și de alții.

Băeții s'au purtat așa de mândru în jocul din nunta aceea străină, încât ochii tuturor erau

De-acasă, Sultana lui Potecă, deși nu plecase cu sufletul senin, totuși nici gând de dușmănie nu avea, de părerea lui Radu, ca să între în vorbă nu fu; dar spusese că de-a veni întâmplarea de sfat cumpănit, n'are să fie tocmai ia aceea care să întoarcă spatele.

Dar cum au ajuns la nuntă, ba una, ba alta, cumetrele și finele, i-au și adus veste de laudele vrăjmășești ale preotesei, care spune tuturor că are ea bună nădejde că feciorul Bogdăniței nu

Coteț: Doliu.

ațintiți numai spre ei ca și când s'ar fi jucat nunta lor și nu a altora; iar Sultana și toți ceilalți n'au zăbovit mult acolo în marginea depărtată a horei, ci îndată cum s'a frânt jocul și s'a deschis cale largă, au trecut cu toții și s'au așezat pe aproape, în preajma preotesei, care stând la poartă, între fine și cumetre se făcea că nici nu zărise lumea cea nouă care venise la nunta ce se jucă în poenița din fața casei lor.

Și astfel, în ciuda popii, care ar fi vrut să nu dea nimic de vorbă satului, cele două mame cari până atunci, când se întâlneau, tot schimbau câte-o vorbă două, acum steteau înțepate fulgerându-se numai din priviri ca niște dușmance neîmpăcate...

logodește cu fata lor și că chiar de-ar și logodi, chiar de-ar face și nuntă, traiu împreună tot n'au să aibă... Și — acum s'o mai lase inima pe ea ca să privească cu ochi buni pe dușmancele Dochitei, pe dușmancele odorului ei?

Dar toată lauda preotesei, putea să treacă fără să fie luată multă vreme în samă... Furtuna stărnită pentru o clipă în sufletul cu grijă al Sultanei ar fi trecut repede...

Să vede însă că inima ei fusese rânduită să tremure vecinic de grija norocului ce ursitorile sorocise odorului ei, căci pe lângă vorbele cele cu sute de tășuri ce auzise, îi fusese dat și de sus să vadă semnul vestitor nu prea de bine.

Ziua aceea frumoasă, ca o zi de primăvară

senină și caldă, dela o vreme, înspre sară, s'a schimbat ca prin farmec. Un vânt rece a început să sufle cu putere ridicând nori negri și groși dinspre munte și mai curând de cum s'ar fi așteptat oricine, picăturile reci de ploae încep să cadă din belșug împrăștiind lumea, care, în fuga spre adăpost, printre crâmpetele altor vorbe spuse în grabă, nu uitau să amintească și de pronosticul vremii... Ea spunea lămurit că traiul celor cu nunta din ziua aceea, aveă să fie dulce și senin până aproape de bătrânețe, când trebuia să se abată apoi și furtună grea în casa lor.

Credința asta de altfel o purtau în suflet toți cei cari plecau dela nuntă, dar nici o inimă nu tremură de grijă ca ceea a leichi Sultanei care în drumul spre casă se gândeă, că dacă vremea aceea eră semnul de sfârșit al căzniceii celor cu nuntă, apoi eră și semnul de început al băeților cari trebuiau să facă logodna chiar în sara aceea.

Gândul cel vechiu începù atunci să-i încolțască de iznoavă în suflet. Alta nu eră de făcut decât să mai amâne logodna pe altădată; dar cum în urechi nu-i răsunau decât laudele preoțesei, se hotărî să lase toate în voia celui de sus, nădăruind că măcar de nuntă și tot îi va dărui cu zi vestitoare de traiul cel bun.

Și astfel chiar în sara aceea, din preajma căsuței bătrâne a Potecarilor, răzbufniră glasuri puternice de puști și pistoale, cari, furate de vârtoarea furtunii, duceau vestea logodnei dela un capăt până la altul al văii.

VII.

Prisăcelul, cu munți înalți și albaștri în fund, cu dealurile din preajmă coperite de hugeaguri și vii, cu casele mărunte și risipite pe coastele domoale cari să prăvălesc până pe prundul mărunț al gârlei guralive, niciodată nu-l găsi ai urât, nici odată nu te-ai fi grăbit să te desparți de el.

Primăvara îți eră drag pentru că nici într'o parte nu înverziau codrii așa de timpuriu, nici într'o parte nu s'arătă pe coaste iarba mai deasă, mai verde ori mai împodobită în florile fragede cari umpleau cuprinsul de mireasmă.

Paserile asemenea păreau că tot aici își găsesc locul cel prielnic, căci cele dintâi ciripiri de dragoste tot prin părțile acestea răsunau...

Vara când codrii din zare momeau cu pletele lor pline de ntunerice, când desișurile dealurilor chemau în freamăt domol, ori în glas duios de buciom, când în serile senine și răcoasă murmurul apelor se îngănă cu acela al doinelor, al cântecelor aprinse de dragoste ori alean, tot prin partea locului ai fi vrut parcă să rămâi; iar toamna, când viile își arătau toată podoaba bogăției lor, făcând atâta larmă pe cele dealuri unde în preajma crâmlor răsunau chiote de veselie și străluciau focuri ochioase până noaptea târziu, asemenea nu-ți veneă să te depărtezi...

Ba, ce e mai mult, Prisăcelul nici la timp de iarnă nu aveă curus. În urma toamnei cu podoabă de beteală galbenă aurie, povârnișurile se îmbrăcau repede, repede în albul curat al zăpezii; livezile și hugeagurile păreau încărcate de floare, pe dealuri și prin vii ademeneau epurii cu jocurile lor nebunatic; iar în amurg ori în răsărit de soare, din depărtări buciomă glas de lupi chemând spre inima codrilor la vânătoare.

Astfel eră plaiul Prisăcelului și astfel se deprinse să-l vadă toți câți crescuse și trăise acolo prin partea locului.

Acum însă, când vremea urâtă care se deslănțuia cu gând parcă să nu mai contenească, când în cuprinsul de pace și tihnă stăpânea fiorul ernei năpraznice, iar sus pe pânza seninului, pe calea nepătată a soarelui prietenos, nori negri și plini de întunerice se mâncau în goană de vânt; când codrii urlau în luptă pe moarte iar ploaea repede și rece scăpătă din vârtoarea înălțimilor, veneă, veneă mereu, cădea necontenit zile și nopți dearândul, iute, răpăitoare de parc'ar fi stat să desfunde pământul, prisăcenii se simțiau parcă streini, aruncați în părțile acelea așa ca de un vis urât... Simțiau că întunericele acela care imbrobodise cuprinsul, le intră în ochi orbindu-i; furtuna care urlă nebună le bântueă sufletele, iar ploaea, ploaea cu picăturile ei reci, le îngheță inimile...

Dintre toți însă mai doborâți erau ai casei lui Potecă și cei de peste vale, ai mirelui...

Cu nădejde că vremea s'ar desbrodă ca să dea rând și altor zile mai frumoase, au tot amănat nunta dintr'o Duminecă în alta, până când, în cele din urmă, o sorocise în ziua de Sfântu Niculae, sârbătoare din care nu mai eră iertat de altfel nici de biserică să mai fie amănată.

Și ziua aceea se apropiase, nu-i despărția decât numai o noapte de ea și vremea se ținea îndărătnică... Tot furtună, tot ploae cu întunerice și tot cărări și drumuri pline de noroiu; iar inima leichei Sultanei, strânsă de grijă și înghețată de groază...

Pe cât și-a duce ea aminte, n'apucase niciodată așa vreme mohorită și nici n'auzise așa bocet de vânt și urlet de ape... Și acum îi fusese dat ca pe cea din urmă față, chiar pe Doichița, s'o mărte pe așa vreme care numai semn bun nu eră, numai a bine nu vesteă...!

Intr'acele câteva săptămâni, i-au călcat în casă multe neamuri, fine și cumetre cu plocoane și mai ales cu hiritisiri de noroc pentru cei tineri, dar ea nu ține minte cine și când a venit și nici dacă a potrivit fiecăruiia răspuns după cuviință și obicei...

Au fost în casa cea nouă și atâtea șezători pentru elaca miresei cu multe fete guralive și cu spor la lucru; iar mirele de peste gârlă, cu glas vestitor de pistoale, îi pășise pragul în fiecare seară și dimineață aducând miresei și

celorlalte surate, cofeturi în năframă și vin ori rachieaș dulce în ploscuțele cele noi legate numai în curele cu canafi; dar ochii Sultanei întunecați și porniți pe plâns, ca și vremea de afară, nu vedeă pe nimeni în lumina gândului de bine.

Iar în sara aceea cu toată grija ce-o avea de gura satului și mai ales de ceea a preotesei cu laudele mari și pizmașe, se gândea să treacă peste orice i-ar sta în cale și s'amăe nunta în sărbătorile Crăciunului, după Bobotează, așa dupăcum dorise ea dela început și dupăcum îi spuneă inima că-i bine.

Și astfel pe inserate, iese din căsuța cea bătrână, unde de obicei își făcea de treabă și se duce de urcă scările la casa cea nouă, cu hotărîre să-și spună cuvântul fără încunjur; dar intrată acolo în

mijlocul tineretului vesel și-a lunei care numai încăpea așteptând mirele să vină cu lăutari, gândul împotrivirei i-s'a topit în tainicul ascunziș al sufletului înecat într'un suspin adânc și plin de durere...

Doichița gătită mândru cum fusese și atunci

Cottet: Oarbă.

în ziua de logodnă, frumoasă și veselă, stătea sus pe laviță între suratele ei de mireasă.

Cu un răs ușor abia înflorit în preajma gropitelor din obraji și cu ochii umeziți în privirea de dragoste, ea așteptă pe cineva, de bună samă că așteptă, se gândi leica Sultana... Dar oare pe cine? Pe ea, pe măicuța care sosisă cu gândul s'arunce iar vorbele dureroase cu amânarea nunței, ori pe Voiceu, visul ei cel drag?

Și atunci cu inima muiată, cu ochii înpânziți de o undă de lacrimi împăciuitoare, ar fi vrut să se ducă să-și strângă fata la piept și s'o sărute în semn de binecuvântare și menire tot de noroc...; dar se opri căci de afară, furtuna domolită aducea pe aripile ei ostenite, glas de vioară și frânturi de chioțe, cari parcă se tot apropiau mereu... Mirele de peste vale, cu lăutari, cu neamuri vesele și gălăgioase, s'apropiă de cuibul cel care îi ascundeă odorul dragostei.

Radu care stătea acolo în casă, cinstind lumea, ca după obicei, cu vorba cea aleasă și vinișorul cel bun, simți la timp și dădu fuga spre ușă, unde întâlnindu-și pe tovarășa lui de trai, plecară împreună să 'ntimpine nuntașii cu voe bună.

Scoboriți în băătăura largă, Potecă începă să chiuie vesel și în tropot mărunt să bată pământul, pe care cum îl atinsese îl și simțise întărit, amorțit de gerul care se lăsase iute spre sară... Cum însă afară eră întuneric de-a binele, și baba i se rezletise în clipa lui de joc și bucurie, ridică mâna stângă cu mucul de lumânare în sus până pe de-asupra capului și privind cu luare aminte prin negura deasă, își chemă tovarășa pe care o zărise ceva mai la o parte...

— Vino 'ncoace măi babă, și-om jucă de bucurie, că uite Dumnezeu știe ce vreme să gătească pentru nunta Doichiței. — Și zicând s'apropie de cuprinde mijlocul Sultanei cu dreapta în care ținea și plocea cea purtătoare de cinste, și apoi prinse a răpăi pământul iar în bățăi mărunte, chiuind ca un voinic:

Iauzi ia... iauzi ia, măi babă ia
Cum mi-o bate la pingea,
De răsună cea podea...!

Și astfel, Potecă în joc de bucurie, iar Sultana purtată mai mult pe sus, se pomeniră pe coastă în tășpanul de sub poala măstacănului bătrân, care după atâta zbucium, acum stătea cu crângile plectate în jos, liniștit, ca într'o clipă de odihnă adâncă... Aci, ca demulte-ori, în atâtea clipe

de senin sufletesc ori de furtună cu belșug de lacrimi, tovarășii se opresc.

Leica Sultana scăpată de prinsoarea brațului vânjos, răsuflă din greu și se răzimidă de tulpina albă a copacului, iar badea Potecă, ridicând lumina deasupra, întinde capul și privește devalde în golul scoborășului, dincotro s'auziă tot mai bine glasul nuntașilor amestecat cu scârțitul viorilor și bătăutul cobzei.

Câteva lumini scăpărără prin întuneric, și apoi bubuituri prelungi de pistoale și chiuituri voinicești spintecară liniștea văii. Mulțimea ajunsă la poarta Radului, dădu năvală urcând la deal: iar voinicul care-și jucase baba până atunci, le sare în cale fără zăbavă.

Dintre gurile mari și bogate, cari se 'ntreceau din tâlcuri și hiritisiri, ceea a lui Sava Răzășul, părea să le întrecă pe toate... Cum a dat cu ochii de Potecă, cea dintâi vorbă pe care i-a aruncat-o, a fost tot în pofida leichei Sultanei.

— Și așa cuscre Radule, s'amânăm nunta și alt chip nu...?! Tii, ce avem să mai jucăm, Doamne, și numai în ciuda cuscrei, Sultănichii, ca să mai plângă așa o leacă...

Zicând, trage un chiot, iar apoi prinzând pe Radu pe după gât c'o mână, cu cealaltă plescănește din degete, făcând semn țiganilor să zică tot mărunt și indesar, așa cum știau că-i place lui, iar din gură bázăe ținând hangul și îndemnând:

Zii măi, zii!..
Zii așa și iar așa...
Că-i mireasa frumuseă
Zii măi, zii!..

În urma lor se prind și alți voinici și brăul se lungeste până când cei din frunte ajung sub poala măstacănului, unde Sava zărise pe soacra cu pricina Aci, cu gând s'o prindă la mijloc, duc jocul împrejur și 'n tactul mărunt al bățăilor răsună iar glasul cel poznaș:

Zii măi, zii!..
Zii mereu, mereu, mereu,
Să se prindă soacra 'n joc!..
Zii mereu, zii măi zii!..

Dar când s'apuce pe leica Sultana și s'o prindă în joc, potrivit cântecului, ia-o de unde nu-i! Ținând samă de datina veche, mirele și toți vedrașii lui trebuia întimpinați în pragul ușei cu vorbe bogate și anume alese ca pentru niște cinstite fețe mari ce erau, dar mai ales cu

ploscuțe burduhoase pline tot cu tămăios și acrișor de poamă coarnă...

Cum badea Radu, prins în fierturile jocului, uitase de obicei și de tot, leica Sultana care ținea samă de toate numai să fie nunta spre bine și noroc, se strecurase binisor printre nuntașii grabnici la joc și dăduse fuga să nu lipsească dela datorie, și-acum din pragul ușei, cu un ginere guraliv la dreapta, iar în mână cu plosca purtătoare de cinste și veselie, stetea privind negura de lume, care dupăce frânseea jocul, furnică să găsească pe soacra pricinata vedrelor din sara aceea. Și cu luminările ridicate în sus umblau ei căutând și nu prea, în vreme ce Sava, jucând singur în țărăișul viorilor purtând într-o mână lumina care clipia sfărăind, iar în cealaltă, plosca de socheru, bătea mărunț cu talpa în pământ, chiuindu-și solia:

Foaie verde și-o sipică
Rostul vedrelor se strică
De nu joacă soacra mică.
Și-apoi foaie de păsat.
Joc mărunț și îndesat,
N'are haz de nu-i jucat
Și de soacra mâniaoasă
Mâniaoasă inimoasă
Și de fete prea duioasă!..
Zii mereu, zii măi, zii!..

Și astfel intr'un târziu, când aburea tot de sudoare, fecel semn cântăreților s'o zică înainte, iar el s'abate spre căsuța cea bătrână și strigă:

— Cuscra, să iasă cuscra la iveală, căci altfel, uite pe cinstea lui Sava Răzășul, că nunta rămâne numai atâta cât s'a jucat până acum; și pe legea mea c'o fi păcat de lacrimile miresei!...

— Incoace, cuscre, încoace ți-i paguba, s'aude atunci un glas dinspre casa cea nouă. Sava se 'ndreaptă iute într'acolo și din câteva sărituri se pomeni în fața socriilor de mireasă cari l-așteptau cu ploscuțele pline cu vin de cel bătrân, de când eră badea Radu flăcău.

Atunci ploștile se ciocnesc, iar gurile pornesc:
— E he, bună dimineața la socrii cei de mireasă!

Bine v'am găsit sănătoși
Și de oaspeți bucuroși!..

— Mulțumim Dumneavoastră cinstite fețe drumețe, mulțumim de cuvântul cel bun;

Iar până samă ne-om da
De ne a pe plac ori ba
Pe sosiți a ospătă.
Samă trebuie să dați

Ce umblați
Pe la noi ce căutați?...
— Ce umblăm, ce căutam
Samă n'avem să vă dăm
Până ce soacra n'o jucăm!..

Răspunsul lui Sava, ticluit anume, și în afară de rostul zicătorilor dela vedre, făcū pe leica Sultana să se adăpostească în spatele Radului, cu gând să se strecoare în casă, dar n'avū vreme, căci posnașul de Răzășu o prinse repede de mână și cu toată împotrivirea, scoborâră scările în bățătură, unde încleștată de mijloc trebuī să se deie jocului, în vreme ce Sava își încheubă iar chiuiturile:

... Zii măi, zii!..
Joacă soacra și-i ciudoasă
Că-i pleacă fata din casă:
Joacă, joacă și nu prea
Că i-i ciudă după ea!..
Zii mereu, zii măi zii!..

Și în țărăișul răgușit al viorilor, Sava bate pământul în ropot mărunț, gătindu-se să înceapă alt rând de strigături; dar simțind că tovarăsa-i de joc se cutremură de plâns, se oprește și ducându-i lumina drept în față ia vorbă de pace:

— Lasă cuscră, nu mai face atâta inimă rea, căci, Doamne, ce mai vedre o să jucăm și ce mai nuntă o să durăm... Are să se ducă și vestea, nu alta...

Dar văzând că soacra cea duioasă, nu-i ia vorbele în samă, îi desprinde mijlocul și trecându-i în față o întrebă domol:

— Și nu crezi, cuscră, că are să ne vie Sfântul Neculai cu barbă albă și vreme frumoasă? Ia uită-te la mine! Și zicând ridică mâinile de-și respiră într'o parte și într'alta pletele negre cari erau înflorite în albul fulgilor strălucitori de zăpadă.

— Ce-i asta cuscră, nu-i podoaba Sfântului?..

Zii măi, zii,
Zii mărunț și!..

Dar când dădū chiotul și se 'nvărti ca să apuce cuscră de mijloc, cuscră nicăiri, pierise ca prin farmec...

Chiote puternice și pocnete de pistoale răsbufniră atunci din bățătura Potecarilor; iar tineretul, năvălind tot afară, brăul vedrelor cu Sava ghidușul în frunte, se 'ntinse până pe departe încingând la mijloc până și mesteacănu, moșneagul cel alb din tășpan, care în podoaba sclipirilor de ninsoare râdea de bucuria nunții cu noroc.

Ioan Ciocărlan.

Sonete.

I.

Să nu te mire ochi-mi azi, minune,
Atâta dor în taina nopții moare,
Și-atâtea lacrimi poartă 'n ochi o floare,
Când raze calde vin s'o încanane.

Iar tu-mi răsai dăioasă, iabitoare, —
Un vis frumos din bazmele străbane...
O, nu-i iabire! E o ragăciane
Ce m'a 'nfrățit cu tine, dalee soare!

De-am tresărit aimit de-a ta lamină,
Ea nu 'ndrăzнесе să te privească în față,
Când ceru-mi înorat să insenină.

Azi alte drumuri dorul mea învață,
Pornit val în larguri să alină,
Și ochii tăi mă chiamă la viață!

II.

De câteori în nopțile de vară
Un vis curat te poartă 'n lami senine,
De aiți pământal, cam te aiți pe tine,
Și par' c'ai vrea să nu te găsești iară.

Iar visal drag ea mi-l trăese în mine...
Ce îngeri veseli saflela-mi farară,
De-l poart' acuma 'n a laminei țară
Și să privească în urmă nu-mi mai vine?...

O visal mea, lamina mea curată,
Norocul peste lami aripa-și tinde,
Când doamna ta în cale mi s'arată.

Și soarele mai mândru să aprinde,
Când cea de-aparari binecavântată
S'apropie și mâna îmi întinle!

III.

Aleși lumii noastre azi să cânte,
Înalte-să pierduți în uitare,
Și toți, cari au gemut în așteptare,
Cu laur fruntea lor să-și investmânte.

Prin tine, laminoasă arătare,
Azi lanțurile nopții reci cad frântă
Și saflelal parede să s'avânte
Spre alte zări, în lami cu veșnic soare.

Străbate în adâncurile firii
Și zmulge din comoara ei bogată.
Cam mă înalță farmecul iabirii...

Atâta fericire porți de-odată
Cam poartă 'n sân parfumat, trandafirii.
Și nu tresai tu, hamă 'ntaneacă?...

I. U. Soricu.

Scrisori din Paris.

I.

Pictorul Charles Cottet.

Trimit astăzi câteva fotografii după tablourile lui Cottet cum și o biografie și însuș portretul pictorului.

Cottet s'a născut în Puy. Terminând studiile liceale, s'a consacrat cu totul picturii, deși se simțea binișor încercat de frigurile poeziei.

Cel dintâiu maestru al lui Cottet a fost M. Maillard, în a cărui școală însă, pictorul nu se răbdă multă vreme; nu se simțea în stare a se mai supune la nouă examene. Se refugiază în atelierul lui Roll, unde nu se opri mai mult de trei luni. Lecții, corecturi și îndrumări directe nu primea, așa zi-

când, dela nimeni; Puvis de Chavannes cu sfaturile sale înțelepte și părintești, cu spiritul său luminat, avu totuș o mare influință asupra lui Cottet pe vremea când acesta se încercă tocmai la peisagii.

Primul său »Salon« a avut loc în 1889 când se află deja stabilit la Camaret în Bretagne, care îl răpise spre a-l păstră întotdeauna, căci în contemplarea mării, cerului și stâncilor ei, tresărise el din adâncul sufletului.

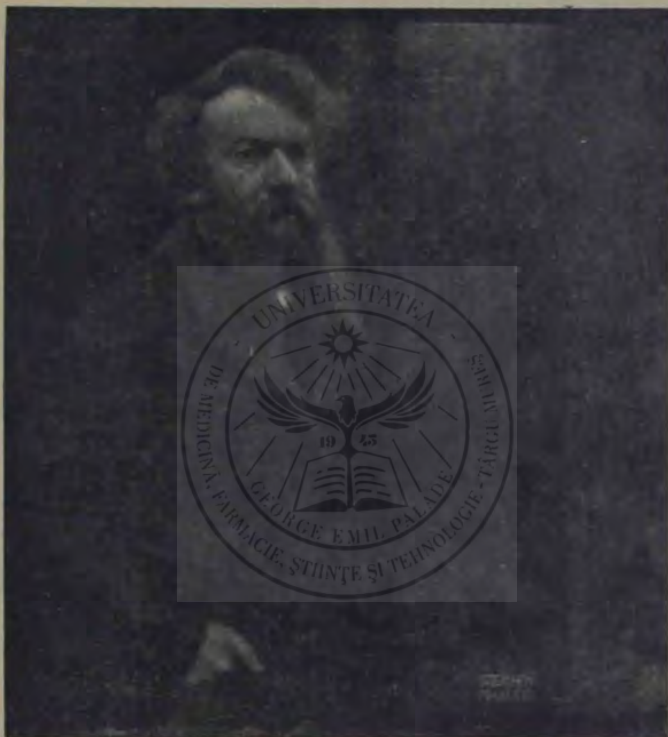
Micul port Camaret cu bărcile lui de pescari tremurând în »Razele de sară«, cu apele

lui oglindind, l-a făcut par'că să descopere o nouă Bretagne, i-a arătat cerul și marea sub alt aspect: o vedenie neașteptată.

Bretagna îl atrăsese mai întâi prin farmecul ei și prin melancolica măreție a peisajelor maritime. Ea îl cuceri în urmă, cum cucerise pe atâția alții, prin pitorescul aspectelor, al moravurilor și costumelor, prin ciudetenile și, în sfârșit, prin exotismul, pe care artistul îl căutase prin Algeria, Egypt și Olanda.

Ceeace în prima linie îl interesează pe artist în Bretagne, este viața acestor ființe, lui necunoscute, pe cari le vede în raport cu natura și cu decorul lor de mici căsuțe, de porțuri strâmte, de bărci și de pânze, cu veci-

nicul ison al mării și al cerului. Cum Millet zugrăvise luptele țaranului cu glia și cu veacul, Cottet, după mulți alții, dar în chip original, zugrăvește luptele marinarului cu valurile. Dar în luptă el nu e impresionat de acțiune; spiritul său generalizator disprețuște epizodul; sufletul său contemplativ, ca însuș sufletul breton, înclină prea puțin la dramă. El vede mai ales pateticul și impresiile sale sunt potrivite caracterului local al acestei rase: resemnată, tăcută, primind cu un amestec de fatalism și religiozitate, lovirile grele ale soartei și învingerile neconținute ale vecinicei dușmane.

Ch. Cottet de Ed. Steichen.

Mai toate tablourile lui de acolo, au titlul generic »Au pays de la mer« dat fiind decorul nelipsit al mării și al cerului. Frumoase și foarte des reproduse sunt »Doliurile« sale: un grup de două femei, o mamă cu o fată tină, o bunică cu o copilă... răzimate una de alta, căutând un sprijin în desperarea lor. Sunt două dureri: durerea fiicelor, a surorilor, a logodnicelor; durerea care pătrunde în inimile fragede, pustiește, răstoarnă și zdruncină întreaga ființă. Cealaltă e durerea mamelor, durerea resemnată a celor cari au mai suferit și altele.

Renunțate mai sunt tablourile sale cu »copii morți«, »oameni din Ouessant veghind un copil mort.« Intrebându-l odată de origina tipurilor sale, Cottet îmi răspunse cu prigirea pierdută în zare, spre lumea aceea cernită: Celți, Bretoni, Francezi: ce știu eu? Sunt înainte de toate oameni »de pe țărmul mării«...

Așadară marea e cauza principală a suferințelor lor, precum tot ea e și condiția existenței lor. Marea le îndrumă pașii la tineri și bătrâni; ea împăenginează privirea »logodnicelor«; ea arămit fețele celor »trei căpitanii«; ea adună în »cârciumi« zgomotoase femei și bărbați, fete și flăcăi, cari, în beția alcoolului și a dragostei, caută să-și uite de primejdiile zilnice;... marea îi adună și la slujba bisericească și pentru mare se aprind luminile pe mal ca niște faruri misterioase și se aprind cu miile la altarul Preacuratei.

Și tot marea, marea străvezie, marea întunecată, marea verde, marea albastră, marea liniștită și marea furioasă e și obiectul cultului pictorului Cottet. El o cunoaște și o inbește ca un vechiu marinar.

O lucrare excepțională în opera, chiar și în generația sa, este renumitul tablou: le »Repas

d'adieu« (prânzul de adio) dela muzeul Luxemburgului (Musée du Luxembourg). Această compoziție e concepută în forma unui triptic (trei părți). În mijloc prânzul de despărțire; în jurul mesei sărace sub lumina care se revarsă plină și puternică pe fețele îngândurate, nici o mișcare, nici un semn exterior de înduioșare; dar grupurile se adună; logodnicii se apropie unii de alții, femeile gânditoare întind bărbaților obraji nevinovați ai copiilor, iar mamele, cari au mai luat parte la atâtea despărțiri fără reîntoarcere, — par pierdute cu gândul departe, pe țărmul visului și al amintirii... Atunci unul din acești aspri marinari, un pescar bătrân, se scoală și-și ridică paharul, și din gestul lui îi pricepi cuvântul: »au retour!«, își închină paharul »Reîntoarcerii«! Și fondul, prin geamlăcut larg în noaptea albastră și adâncă, e iarăș linia nesfârșită a mării. La stânga iată-i pe »cei cari au plecat« grămădiți la sosirea luntrei legănată, în noaptea pe care zorile n'au risipit-o încă. La dreapta »cele cari rămân«!

Acesta e unul dintre cele mai răușite tablouri ale pictorului Cottet și din toate părțile lumii civilizate vin iubitori de artă să-l admire la muzeul Luxemburg din Paris.

Tablourile maestrului sunt de altfel răspândite și ele pot fi admirate în muzeele din: Bruxelles, Anvers, München, Carlsruhe, Düsseldorf, Viena, Veneția, Padova, Helingfort și chiar în Filadelfia.

Prin toate operele sale, Cottet ne dovedește că nu trebuie s'atingi pământul decât pentru a-ți lua un mai sigur avânt. Trebuie să cunoști, să înțelegi și să iubești realitatea dinprejur, căci realitatea este adevăratul izvor nesecat de măreție și de frumsețe sinceră și expresivă.

O. de Cozmutza.

Dela țară.

III.

Când iubești, dragă prietino, nu-ți mai e de ajuns numai fericirea ta singură, te doare pentru durerile altora, cărora le-ai deschis portile sufletului tău. Sunt tot acela dela începutul venirii mele aici, dar cu cât mă uit mai de aproape și mai cu luare aminte la viața țăranilor mei, cu atât descoper mai multe tragedii. Și să nu crezi c'am să-ți povestesc de cine știe ce ură adâncă, de cine știe ce sărăcie mucedă, de cine știe ce boale netămăduite de care se sting. Acestea sar în ochii oricui, acestea se pot îndreptă într'un viitor de dragoste și de dreptate, acestea mișcă și pe sufletele mai împietrite... eu vreau să-ți spun însă de durerile zilelor de sărbătoare, de durerea mută ce pare a trăi numai o clipă în mijlocul zimbetelor, în mijlocul cântecului lăutarilor, în mijlocul vestimentelor de sărbătoare, în lumina veselă a soarelui de primăvară.

Ieri am fost la nedee. Firește că nu poți ști ce-i asta — e hramul bisericii din satul vecin — lumea din împrejurimi se adună ca la cea mai de seamă petrecere pe care o are. Dupăce s'a isprăvit cu prânzul într'u pomenirea celor morți, a început jocul. M'am dus în mijlocul horei și-ți spun drept că mi uitasem de mine, privind lanțul acela de tinerețe ce jucă și el în jocul tuturor, ce sălta, se strângea și se destindea în cântecul lăutarului. Cetiam atâta putere sălbatică, în fețele acelea arse de soare, umezite de sudoare, că mi-se părea c'ar vrea să răzbiască pământul cu ropotul picioarelor lor. Erau în starea de veselie în care te pierzi, nu mai vezi și nu te mai gândești la nimic, ci te lași orbii în voia puterilor oarbe din tine, ca luptătorul ce nu mai e conștient de el în iurușul atacului. Și mi-au plăcut, mi-au plăcut că-i văd ridicăți deasupra grijilor și năcazurilor, pierduți o clipă în veselia lor, cum ne pierdem noi în înțeleșul unei opere de artă.

În jurul horei se mișcă lumea ca un furnicar. Și am văzut în această lume, care se mișcă pe margini, învățători tineri cu seriozitatea voită întipărită pe față; logofeți de moșie bătându-și carâmbul cizmei cu coada biciului răsucit în mână; băieți de prăvălie, îmbrăcați în negru,

ce aduceau cu ei din orașe un aer de ridiculă importanță; preoți potoliți ce binecuvântau în treacăț vr'o bătrână; băieți de liceu cu haina de uniformă descheiată; seminaristi cu fireturile bătătoare la ochi pe gulerul de catifea; un sergent major răzimat țăntos în sabie... un alt popor decât acela al jucăușilor mei. Și nici unul din acest alt popor nu jucă. Nu putea, nu vrea, nu se cădea... dar nu jucă. Și în jurul lui mame jumătate țărance, jumătate cucoane, cărora li se sărută mâna cu toată ceremonia; neveste tinere învălitate în bogata broboadă de borangie, ce cădea până la pământ; fete cu oprege țărănești și cu hăinuțe cusute în orașul »boierilor«, cu pălării, cu umbreluțe, cu strângerea silită de buze a răsului și vorbei prefăcute. Am tras cu urechea și am prins cuvinte neobișnuite, însălate fără nici un Dumnezeu în curata limbă țărănească, pe care m'aș fi așteptat s'o aud. Nu ți le mai spun, fiindcă ori ar trebui să răzi prea mult, ori să nu crezi, ori să te scârbești.

Și deodată tot poporul acesta peștrii la vorbă și la port, dacă nu și la suflet, să răzlețește, se alege par'că s'ar fi ferit de atingerea cu sălbăticiimea, și se face ciopor în marginea tăpșanului într'un colț dintre grădini.

M'am dus și eu acolo. Jucău. Să fi văzut, dragă prietino, cu ce plecăciune de oameni purtați prin lume poftiau tinerii învățători pe »domnișoare« la joc, să fi văzut cum își subțiau buzele băieții de prăvălie pentru ca să poată scoate un »mersi« cât mai cuceritor, să fi văzut cum își plecau »domnișoarele« mulțămite capul, cum își legănau logofeții de moșie trupul în joc în figuri de mlădioșie și de eleganță... n'ai mai fi putut răbdă să stai acolo, te-ai fi dus înapoi iar la haiducii de alături, ce purtau aproape pe sus fetele în hora aceea nebulă, incurcată, mare, în care nimenea nu se gândia la el și nu vrea să fie mai mult decât eră.

Vedeam limpede înaintea mea cum se prăbușește o lume senină, simplă, curată, pe care o viață de veacuri o îmbracă într'o poezie așă de înălțătoare și cum răsare înaintea mea o lume nouă, în vorbă și în port, în suflet și în deprinderi; o lume care nu apucase încă să se desăvârșească în noua ei alcătuire și care tocmai

pentru aceea se înfățișă în urâtenia întocmirilor noi, prefăcute, lipite cu bucăți adunate de pe toate vânturile, și care nu s'au putut îmbina.

În jurul horei acesteia se adunaseră ciopor fetele de țăran blânde, așezate, devenite deodată prea serioase, pentruca să privească cum joacă de frumos »boierii«.

Și iată că din cioporul acesta se desprinde un chip bălai, blând ca de inger, neștiutor, cu ochii albaștri, nevinovați ca de miel, cu zimbetul co-piilor când primesc jucării, cu trupul subțire, tânăr, fraged și se prinde plecându-și ușor capul într'un gest de desăvârșită mulțămire în hora »boierească«. Albul cămeșii ei și salba grea de argint izbea ochii în mijlocul borangicului galben și salbelor de aur dimprejurii.

A fost o clipă de surprindere obștească. Și deodată se desprinde dela locul lui din horă cel mai chipeș logofăt de moșie, își izbește cu nuțaua carâmbul dela cizmă, se azvârle și se prinde în dreapta fetei; dar nu-i apucă mâna-i, ci mâna vecinei ei din stânga. O ușoară împinsătură cu spatele, un arcuș de vioară al lăutarului, un pas mai departe în horă și fata, alungată cu sila, rămâne cu mâinile lăsate în jos, albă de zăpăceală, de rușine, stână de piatră lângă tovarășele ei, ce nu-și putură ascunde o ușoară exclamație...

Ei, știi, țăranii socotesc ca o ocară nemaipomenită să te desprinzi de lângă o fată din horă, dar să desprinzi, să alungi o fată din horă, pentru asta nu se află măsură, pentrucă asta nu s'a întâmplat niciodată.

Îmi venia să mă duc s'o iau de mână să mă prind cu ea lângă celce o izgonise și trebuia s'o fac, dar m'am zăpăcit eu însu-mi, am lăsat să treacă clipa când trebuia și pe urmă n'am mai putut. M'așteptam să văd răsărind din pământul care răbdă ocară și mahnirea mută, un flăcău cu brațe tari, să-l zguduie de piept pe mântuitorul cinstei horei boierești, m'așteptam să văd venind un răzeș cu părul cărunț, cu obrazul aspru și să-l scuipe în față pe cavalerul lumei bune. Dar n'a venit. Și fata s'a depărtat ușor, plutind par'că pe pământ, cu ochii rătați, cu un suspin întretăiat, înecat în frica de a nu se face și mai rău de răs.

Am plecat posomorit și trist.

Îmi bătusem mult capul altădată să văd cum răsărise aristocrațiile, oligarhiile în mijlocul popoarelor de păstori din vechile vremuri întunecate... Acuma vedeam limpede... așa de limpede că m'am cutremurat.

G. C. Ionescu.

Cronică.

Anul nou în viața literară. Sunt obișnuite schimbările și surprinderile aduse de anul nou în lumea literară. Aceasta e prilejul când speranțele cari au licărit timide în cursul unui an cer cuvânt, iar avânturile fără noroc se sting în prăpastie. În acest timp »se strâng rândurile« și răsar nouă reviste literare, cari vor »să umple un gol simțit«, — iar altele apun, sau se premenes. Să aruncăm o privire asupra schimbărilor din acest an și cu cum-pătul liniștit al cronicarului să le arătăm cetitorilor noștri.

»Floarea Darurilor«, revista dlui Iorga, după un an de apariție, »trece în coșoanele militante ale »Neamului românesc« cu care se confundă, — deci e sistată. Această revistă a dlui Iorga nu și-a putut croi un drum mai larg în păturile cetitorilor noștri. Lipsită de orice notă de actualitate, dând mai mult pagini de traduceri, sau de folklor, iar uneori »rânduri uitate din literatura noastră veche«, — »Floarea darurilor« nu putea să-și cucerească un număr mai însemnat de cetitori. În viața literară astăzi e o mișcare febrilă, numărul scriitorilor noștri s'a înmulțit, producția lor se înfiripă din vârtejul emoțiilor zilnice și poartă pecetea frământărilor cari astăzi stăpă-

nesc sufletele. E firesc deci ca și cetitorii să prefere scrisul acestor zile și numai puțini să se apropie de pagini străine, sau să aprecieze bucățile literare ale unei lumi uitate. Probabil această convingere a îndemnat pe dl Iorga să se îndrepte din nou »spre actualitate« și să-și reia activitatea întreruptă în urma despărțirii de »Sămăntorul«. Astfel »Floarea darurilor« încetează după un an de muncă. Paginile acestei reviste cuprind, alături de articolele dlui Iorga, spicuri frumoase din literatura populară și un număr bogat de traduceri din autori străini. Credem a nu păcătui, când spunem acum la încheierea revistei — că aceste traduceri au fost de mulțorii lipsite de convenita trudă migăloasă a adevăraților artiști, și au fost înghesbate de condeie tinere, uneori cu greșuri jig-nitoare. Numărul prim din »Neamul românesc« în noua lui înfățișare ne aduce și bucăți literare, din cari remarcăm frumoasa poezie »Glasuri sfinte« de C. Rotică. Ne pare rău că pentru desenurile pictorului Stoica nu putem avea cuvinte de laudă.

»Viața literară și artistică«, a fost cedată de dl Chendi dlui Virgil Cioflec și va apare în curând

După apariție vom vorbi de această revistă ale cărei pagini voinale s'au citit totdeauna cu interes.

Fortissimul vir, bunul domn profesor Mihail Dragomirescu și-a trecut prin nou botez »*Convorbirile*«, cari dela Anul nou intră în perioada »critică« și astfel vor purta titlul de »Convorbiri critice«. În numărul prim al »Convorbirilor« în noul ipostas, ni se dă caricatura celor 17 colaboratori »din cercul convorbirilor critice«, pe cari iscusința dlui Iser ni-i prezintă în atitudini admirabile. Remarcăm alături de caricaturile poezilor Tătărașcu și Dragoslav, chipul înorunat și sănătos al dlui director. Se înțelege că în acest număr ni se dă o revistă critică a anului răposat, ni se desfășură frumoasele nizuinți ale trecutului, ni se arată gândurile ce vor calăuzi viitorul. Dl Dragomirescu ne desface cu gestul de mulțumire al unui fericit paterfamilias lada de zestre a acestui »cerc«, ne duce de mână zumbitor, ne iartă ignoranța vinovată și ne arată cu toată bunăvoința »bogația de temeuri«. Să-l urmărim în acest cercle și să ne spalăm cu isop păcatele neștiinții. Iată cercul: »scriitor cu inspirația primitivă: Dragoslav«; »scriitori de un classicism național: Baltag, Bănățeanul«; »poetii grațioși: Frollo, Mândru«; »criticii sistematici ca mine«; »talente universitare: Tatărăscu, Paleologu, Ana«; »alți poeți ca Stamatiade, Donar Munteanu, Demetrius, Irena Mohor«... Să ne ierte dl profesor, dacă nu-l urmărim mai departe. Suntem cam obosiți deocamdată. Prea multe »somități« iubite domnule profesor, să ne scuzati, dacă ne-am încurcat puțin... Suntem învinși și asigurându-vă de »simpatiile Ardelenilor«, pentru descețerirea acestei »bogații de temeuri«, vă dorim an nou fericit! Înainte de a ne confundă în obscuritate, încă o rugăminte. DVoastră știți că în ajunul morții e obiceiul creștinesc să se împlinescă asemenea rugăminți... Binevoii, vă rugăm »sistematic« Domn, a ne spune în numărul proxim: la care librărie se pot cumpăra operele complete ale »somităților«. Făcându-ne acest bine, să împlinit o datorie de bun creștin și ați dat un prilej de pocăire atâtor vinovați. Până la răspunsul DVoastră, nu-i așa că ne îngăduiți să ne bucurăm și noi de această vale a plângerilor?... Ne veți da voie să reproducem și câteva rânduri din admirabila fabula ce publică maestrul Caragiale în acest număr al eminenței DV. reviste:

»Un bou, ca toți boii puțin la simțire,
»În zilele noastre de soart' ajutat...
»Învăța la școală cartea de cetire
»Și ajunsese bouul un bou învățat...

»Mare lucru 'n lume e și 'nvățătura!
»Ține loc de multe, chiar și de talent...
»Print' o bună școală rafinezi natura:
»Din vițel poți scoate un bou eminent.

Ce adânci și pline de înțeles simbolic sunt aceste rânduri, domnule director! Ascultați cum cad grele, ca o osândă de sus: »Un bou, ca toți boii puțin la simțire«...

Ne despărțim cu oarecare jale de »Convorbirile critice« și trecem mai departe. Celelalte reviste din România nu prezintă nici o schimbare deosebită. »*Viața românească*« din Iași continuă să apară în cadrele programului bine lămurit de până acum, grupând cele mai puternice ta-

lente dintre scriitorii vechi și noi; »*Convorbiri literare*« urmează drumul croit de noua conducere. Tot astfel și »*Sămănătorul*« care în »stoastul de anul nou« vestește cetitorilor un început va porniri de război» împotriva »purtătorilor de boale literare«.

Alături de aceste schimbări să remarcăm și cele petrecute în mediul nostru mai modest.

Dintre revistele vechi »*Țara noastră*« desfacându-se, în urma multor procese, de sub ocrotirea »Asociațiunii«, prin depunerea cauției necesare, a devenit revista politică-culturală sub conducerea unui comitet. Și-a schimbat formatul, și-a îmbogățit coloanele și se adresează nu numai țărănimii, ci tuturor păturilor de cetitori. Socotim de utilă această revistă care aduce un spirit de îndrăzneală și o judecată critică mai respectată. O recomandăm cu toată căldura cetitorilor noștri.

La Budapesta va apare »*Familia română*« sub conducerea dlui L. Bolcaș, redactor la »*Lupta*«. Cunoșcând greutățile de cari se isbesc și revistele literare mai vechi, — ne îndoinim de răușita acestei întreprinderi.

Încetând în acest răvaș și »*Gazeta de Duminică*« cu reclama de puțin gust a noului redactor și amintind incolora »*Foaițe ilustratăe*« — adaus ilustrat la »*Poporul român*« am dat până în mici amănunte schimbările ivite la acest început de an.

Drama românească. Săptămânile trecute a apărut o istorie a dramei moderne de profesorul universității din Viena, Robert F. Arnold. (Das moderne Drama). Despre drama românească scrie următoarele (pg. 102—3): »Și mai tineră (decât drama ungurească) este arta dramatică a Românilor, care a trebuit să se înjghebeze cu mari greutăți prin anii treizeci în Iași, cam ca drama germană »regulată« prin Gotsched. Ea nu s'a ridicat peste nivelul producțiilor Vasile Alexandri (1821—1890), care a urmat exemplelor franceze, atât în tragedie cât și în comedie și care a împodobit cu îndemănare în comedii intrigi în genul lui Scribe cu tipurile naționale deosebite ale patriei sale. De maniera lui și a dramaturgilor contemporani parisiensi a încercat și încearcă și acum să se apropie o producțiune dramatică relativ bogată; între dramaturgi mai remarcabili se numără mai întâi Ion Slavici (!), apoi I. L. Caragiale, specialistul burgezimei, asemenea lui Ostrovskii, iar ca Sardou-i ai societății înalte bucureștene sunt priviți H. Lecca și R. Rosetti. (!) De altfel e prevalentă arta străină pe scenă. (În a. 1888 s'au reprezentat în București 56 de pieze, între cari 43 erau traduceri (32 din franț., 5 din nemț., 5 din engl. și 1 din rus.) Firește, exista acum și în România o direcție modernă; în fruntea ei stă remarcabilul critic Titu Maiorescu, un Brandes în mie, care a făcut cunoscut pe compatrioții săi, între altele, și cu Ibsen, căci se interesează neconținut de importanță literară prețioasă.«

Autorul s'a servit de Ist. lit. rom. de G. Alexici și de criticile lui Maiorescu (vol. II). H. P. P.

„Die Karpathen“. În notița din numărul trecut despre această revistă, s'a omis, din greșala corectorului, pasajul următor: Nr. 4 al revistei publică, la loc de frunte câteva

doine românești în traduceri admirabile, datorite cunoscutului traducător al poezilor lui Eminescu, dl Teontă.

B.

Regele-poet, Oscar II al Suediei, a încetat din viață la 8 Decembrie a. tr. Născut la 21 Ianuarie 1821 la vârsta de 42 ani urmă tatălui său Carol XV. Venind la tron găsi în Stockholm o situație politică cât se poate de încurcată, și în tot timpul domniei sale, suferi mult, din pricina vecinicilor temeri de lupte civile. Dacă a putut să menție o oarecare liniște, a fost numai grație spiritului său împăciuitoar și simpatiei, ce curând știu să-și câștige chiar și dela unii politiciani ai Norvegiei.

Regele Oscar II al Suediei.

Ceeace i-a ajutat să treacă senin peste nenunțările amărăciuni, a fost firea lui de artist și poet, dragostea lui de știință și literatură, după urma cărora a avut multe clipe de mulțămire. Mare erudit și literat distins, a luat parte, înainte de-a fi rege, la un concurs anonim al Universității și a câștigat un premiu, a cărui diplomă o păstră cu sfințenie în camera sa de lucru. Tot pe atât de mare îi eră și pentru artă dragostea, pe care o marturisese multe monumente lăstate de rege și mai ales frumșețile adunate în palatul regal din Stockholm cum și cele din Drothingholm, un fel de Versailles al suedezilor.

O extraordinară putere de muncă îl caracteriză; chiar în cele mai grele vremuri de răstribite ale domniei, regele petrecea ceasuri întregi în biblioteca sa, una din cele mai bogate din toată lumea poate.

Eră bun orator și mare iubitor de muzică. A scris și versuri și proză. A tradus în limba suedeză «Torquato Tasso» de Goethe și «Cid» de Herder. Subiectala de pre-

dilecție le luă din istoria, din tradițiile și miturile Suediei bătrâne. Marea o iubea însă și îl inspiră mai presus de toate; a colindat-o, în tinerete, de-a lungul și de-a latul, iar amintirile acestor călătorii le-a cântat cu multă duiosie în poemele sale. De n'ar fi fost rege, ar fi fost desigur marinar.

Urmașul său e fiul cel mai mare Gustav V; cel mai mic dintre fi s'a dedicat artei și e azi pictor renumit.

Rectificare. Rectificăm greșala de tipar strecurată în cronica numărului trecut: »Solidaritate interconfesională». În loc de: »credem că din ele va detrage oricine în-vățătură» — cum s'a cules greșit, să se cetească »credem că din ele va, trage oricine» etc. Prin această rectificare dojana veneratului »Telegraf» cade dela sine. De ar apăra d-lui școalele, cum apăram noi limba, ar fi altfel...

Deocamdată luăm notă că instrucțiunea fără noroc a fost dată din partea consistorului »metropolitan», deci alți fătați...

Poșta Administrației.

L. Cădăriu. Vă rugăm să binevoiți a reclama la poșta deoacă delat noi vi s'au expediat cu siguranță toate trei volumele cerute.

A. Zăgăiceanu. Fratele Dv. v'a abonat pe 1907, așadar nu aveți dreptul la nici un premiu. La cererea Dv. vi s'a trimis însă din eroare »Mara» de Slavici. Vă rugăm deci: sau să ne trimiteți prețul ei de 2 cor. 50 sau să plătiți întreg abonamentul pe 1908, adică 7 cor., mai având atunci dreptul la încă un volum.

Nicolae Georgescu. America, Homestead. Ya mulțămim pentru scrisoare și suntem încântați că colecțiile »Luceafărului» v'au sosit în așa bună stare și v'au procurat așa mare bucurie și mulțămire. Pentru plăci muzicale vă vom trimite în curând un catalog.

Iubitorilor de literatură pentru tinerime. Zilnic ne sosesc numeroase comande pentru Biblioteca copiilor și a tinerimii, de A. O. Maior, astfel că ne este imposibil să satisfacem prompt toate cererile. Rugăm deci pe Onorații noștri cetitori să fie cu răbdare căci vom căuta să mulțămim pe rând pe fiecare. Mai cu înlesnire s'ar putea avea aceste broșuri comandându-se de mai mulți la un loc, scutindu-ne astfel de o mulțime de lucru cu împachetarea.

Victor Zaharovski. Mahala, Bukovina. Cele 25 volume din Biblioteca copiilor și a tinerimii vi se vor espeda negreșit; vă rugăm să îngăduiți numai 3—4 zile; avem mult de lucru și cu expediarea premiilor Luceafărului.

Rugăm pe On. celitori, ca pe viitor, pentru orice întrebări cari se vor face la administrațiune, să alături mărcile necesare pentru răspuns.

Premiile revistei „Luceafărul“:

Cu începerea anului 1908, ne-am hotărît a face toate sacrificiile posibile ca revista noastră — care este singura revistă literară și artistică la noi — să străbată în toate colțurile locuite de Români.

În scopul acesta vom face însemnate îmbunătățiri atât în ce privește partea literară cât și cea artistică: am câștigat pe cei mai de seamă scriitori dela noi și din România ca colaboratori regulați ai revistei; vom publica articole informative, însoțite de reproduceri, asupra artei apusului și artei românești; vom avea corespondențe regulate despre momentele mai importante ale vieții culturale din România, din Bucovina și dela noi, și, pentru ca să dăm o notă de veselie revistei, vom publica în fiecare număr caricaturi literare și politice de *Murnu* și *Iser*, cei mai buni caricaturiști din țară.

Pe lângă aceste îmbunătățiri dăm *gratuit* aceloră dintre abonații noștri, cari vor plăti abonamentul întreg pe anul 1908 până la 10 Februarie 1908:

- a) celor cari plătesc ediția de lux (20 Cor., România 25) și ediția simplă (12 Cor., România 16 Cor.) *trei volume*, pe ales, dintre cele mai jos înșirate sau cele *trei caiete* din „*Serata Etnografică*“ a d-lui Tib. Brediceanu;
- b) iar celor cari plătesc ediția de 7 Cor. (România 12) *două volume*, pe ales, dintre cele mai jos înșirate **sau caietul I și II sau caietul III** din „*Serata Etnografică*“ de Tib. Brediceanu.^{19 25}

Volumele dintre cari abonații noștri își pot alege sunt:

Ioan Agârbiceanu	<i>Dela Țară</i> (schițe și povești, premiate de „Asociațiune“).
Ion Bârsanul	<i>Primele Versuri</i> .
Zaharie Bârsan	<i>Ramuri</i> (schițe și povești, premiate de „Asociațiune“).
Ion Ciocârlan	<i>Traiful Nostru</i> (schițe și povești).
Alexandru Ciura	<i>Icoane</i> (schițe și povești).
Octavian Goga	<i>Poezii</i> (premiat de Academia Română).
A. O. Maior	<i>Biblioteca Copiilor</i> (vol. I.)
A. O. Maior	„ „ (vol. II.)
Ion Slavici	<i>Mara</i> (roman).
Maxim Gorkii	<i>Novele</i> , traduse de Horia Petra-Petrescu.
Alex. Vlăduță	<i>România, Pitorească</i> (ediția de Lei 3 50).
Coșbuc György	<i>Költemények</i> fordította, Révai Károly.

Numărul iubilar Carol

sau

Serata Etnografică de Tib. Brediceanu (3 caiete).

Cheltuelile, împreunate cu împachetarea volumelor și porto, fiind mari, rugăm pe On. noștri abonați a adăuga la abonament **suma de 50 fileri**.

Cei ce nu vor adăuga această sumă de 50 bani nu vor primi volumele.

Adm. revistei „Luceafărul“.

Scoarțe pentru Luceafărul

orice an cor. 2.—

Colecțiile „Luceafărul“ complete.

Legătură elegantă în pînă.

Anul I, epuizat.	
Anul II, (1903)	40 cor.
Anul III, (1904)	30 "
Anul IV, (1905)	40 "
Anul V, (1906) Ed. simplă	16 "
Anul V, (1906) Ed. de lux	25 "

Toate colecțiile împreună ed. simplă C 120 ; ed. lux C 130

Colecții incomplete.

Seri. II, 1903, (nrele 9—23)	3 cor.
Seri. II, 1904, (nrele 11—24)	3 "
Seri. II, 1905, (nrele 11—24)	3 "

Cumpărăm „Luceafărul“.

Anul I, (1902), complet sau numerele: 2, 3, 6, 8, 9, 10. (In deosebii nrele 3 și 9—10.)	
Anul II, (1903), 2, 4, 7 și 24.	
Anul III, (1904), 2 și 5.	
Anul IV, (1905), 1, 2, 4, 6, 8 și 10.	

A se adresa administrației noastre.

1.000,000-e

se întrebunțează pe fiecare an pe băi, medicamente și alte cure, în speranța, de a dobândi iarăși mult dorita sănătate; dar durere, că cei mai mulți din acești bolnavi, cu toate că urmează prescripțiile cu pacință și foarte exact și nu crută speșele, fac cele mai triste experiențe.

De aceea noi sfătuiți pe fiecare bolnav, anume pe de aceia, cari sufer de neurastenii, nervositate, reumatism, dureri de spate și de cap, greutatea de stomah și de intestine, slăbiciune de inimă, cari au membre reci și cari sufer de slăbiciuni de orice fel, în loc de a se deda la încercări fără rezultate, să-și procure neamănat un

„ELEKTROPHOR“, aparat electro-magnetic

spre folosința proprie, deoarece

Electricitatea e putere de viață!

Nu se poate îndestul recomanda tuturor oamenilor bolnavi a folosi acest aparat electric, deoarece electricitatea întărește nervii, renouiește sângele, învioră simțurile, efectuează o activitate normală a sângelui și a sistemului nerval, ne ferește de cele mai multe boale.

Întinerirea și profungirea vieții prin aparatul electro-medicinal original american pentru întrebunțare proprie.

Așa vestește Dr. Bourg, membru al facultății de medicină în Paris: Nu numai, podagra, reumatismul, scărciurile, histeria, astma se vindecă în sute de cazuri prin electricitate și în toate cazurile se alina unde știința medicilor a fost folosită în zadar, ci anume și la toate boalele de nervi, durere de cap, colica, tînutul urechilor, insomnie, ipocondrie, în special la hemoroide, după câteva zile, uneori după câteva oare se iverse o alinare miraculoasă și cu deosebire la boala dureroasă femeiești, bolnavii au aflat cu siguranță vindecare și alinare și pentru femei în stare binecuvîntată. Prețul aparatului mic complet, cu instrucție de folosire 25 cor. (Numai pentru cei foarte sensibili). Prețul aparatului mare complet cu instrucție de folosire 50 cor. (Pentru vindecare de boale cerebicoase). Furnizarea urmează trimițînd prețul înainte sau cu ramburs, prin reprezentanța generală Elektrophor Co. Ltd.:

ALIFFENBERG IÓZSEE Budapesta VII. Strada Varseny 6/I